

Днес в броя

Стр. 4

През 2027 г. Самоков ще бъде домакин на Световното ученическо първенство по баскетбол до 15 години

Стр. 5

Инж. Николай Николов, учител в столичното 119. СУ „Акад. Михаил Арнаудов“: „Преди учениците да обикнат науката, трябва да повярват на човека, който стои пред тях. Учениците виждат, че ги уважавам. Те също ме уважават и комуникацията между нас е на много добро ниво“

Стр. 11

Д-р Пламен Петков, Департамент по психология в Института за изследване на населението и човека на БАН: „Колкото повече не приемаме като чиста монета нормите на дадена група или на даден човек, толкова по-високо доверие той ни гласува на нас, толкова повече му вдъхваме доверие на този човек“

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

®

АЗ·БУКИ

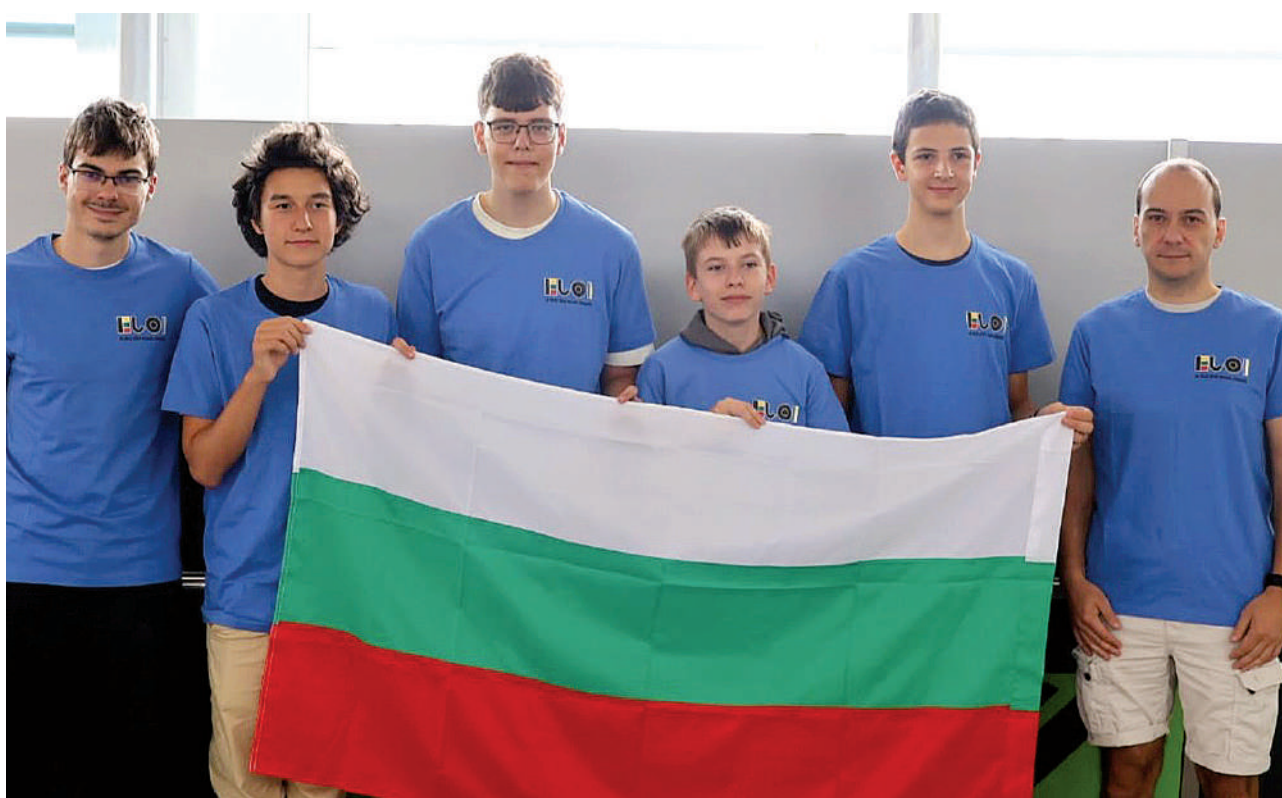
Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 30 (1775) 30 юли – 5 август 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г.

Цена 1,10 € / 2,15 лв.

Снимка MediaBricks.bg

Българските ученици спечелиха четири медала – два златни, сребърен и бронзов, от X юбилейна Европейска младежка олимпиада по информатика, която се проведе в Каунас, Литва.

Още на стр. 2

„Добродетели и религии“ ще се изучава от 2028/2029 г.

Народни представители предлагат въвеждане на подготвителен клас за деца, които не владеят добре български език

Предметът „Добродетели и религии“ влиза като задължителен в училищата от учебната 2028/2029 г. за учениците, които постъпват в I клас. През следващите години обучението по него ще се въведе последователно в съответствие с държавния образователен стандарт за учебния план. Това е записано в проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование, внесен от председателя на ресорната комисия в 52. НС Димитър Здравков и народни представители от най-голямата парламентарна група.

Изучаването на предмета ще става по утвърдени от министъра на образованието и науката алтернативни учебни програми с елементи на професионално обучение

(с акцент върху религиите, като религия – православие, или религия – ислям) или без елементи на професионално обучение (с акцент върху добродетелите – етика и гражданско образование).

Изборът на една от двете възможни учебни програми ще става по решение на родителите на малолетните деца, а за непълнолетните – от учениците със съгласието на техните родители.

С измененията се предлага още въвеждането от учебната 2027/2028 г. на нова форма на езикова подкрепа – подготвителен езиков клас преди постъпването в I клас. Целта е децата, които не владеят български език в степен, необходима за успешно включване в началния етап на основното образование, да придобият базисните

езикови умения, необходими за ефективно участие в учебния процес.

Степента на владее на българския език ще се установява чрез стандартизирани инструменти при постъпването на децата в предучилищно образование, както и в края му; при постъпването в I клас на ученици, които не са били включени в предучилищно образование; при постъпването на ученици, завършили клас, етап или степен в друга образователна система; както и при постъпване на ученици с временна закрита или търсещи или получили право на убежище или международна закрита, които не са завършили или не разполагат с документ за завършен клас, етап или степен в друга образователна система.

Повече на стр. 3

Национална кампания ще срещне учениците с роботиката

Първият български хуманоиден робот Робърт ще даде начало на национална кампания на Министерството на образованието и науката, съобщава Пресцентърът на МОН. В нейните рамки учениците ще се срещнат с роботи, разработени от български инженери. Целта е повече деца да се докоснат до роботиката, изкуствения интелект и технологиите на бъдещето. Това стана ясно по време на среща между заместник-министъра на образованието и науката д-р Таня Панчева и инж. Методи Димитров – създател на първия български хуманоиден робот и съосновател на компанията RB Labs.

„Партньорството между училището и бизнеса е изключително важно, защото дава възможност децата да развиват практически умения“, каза заместник-министърът на образованието и науката д-р Таня Панчева.

Тя подчерта, че роботиката и изкуственият интелект ще играят все по-важна роля през следващите години. По нейните думи МОН ще продължи да подкрепя инициативи, които достигат до повече училища и вдъхновяват учениците да се насочат към науката, технологиите и инженерството.

Д-р Панчева поздрави екипа на инж. Методи Димитров за всичко, което правят, за да дадат възможност на българските деца да се докоснат до роботиката.

Създателят на Робърт посочи, че през изминалата учебна година екипът му е започнал пилотна инициатива, в рамките на която хуманоидният робот е посетил над 30 училища в страната и се е радвал на голям интерес както сред учениците, така и сред учителите.

Сега целта е тези усилия да бъдат надградени и с подкрепата на МОН всеки ученик да получи възможност да се докосне до българските роботи.

По време на срещата в МОН инж. Методи Димитров беше придружен от Смоуки – един от роботите, които ще посещават училища в рамките на националната кампания. Той направи кратка демонстрация на своите възможности, като говореше, ходеше, седеше, изправяше се и танцуваше.

Робърт е първият български хуманоиден робот, разработен от компанията RB Labs. Той използва технологии с изкуствен интелект, води разговори с хора в реално време, отговаря на въпроси и разпознава своите събеседници. АЗ·БУКИ

Обсъждат нова инициатива „Деца и природата“ в столицата

Снимка РУО – София-град

Началникът на Регионалното управление на образованието – София-град, д-р Елеонора Лилова проведе работна среща за обсъждане на новата пилотна програма „Деца и природата“. Инициативата е разработена от технологичната компания SiteGround и медията „360“. Проектът успешно интегрира иновативни образователни занятия на открито в редовния учебен процес за ученици между 7 и 14 години, съобщава от Регионалното управление на образованието в столицата. Пилотната фаза на Програмата започва в училищата на територията на Столична община. Всички подобрени природни маршрути са напълно достъпни с градски транспорт. Д-р Лило-

ва подчерта ключовата експертна роля на РУО – София-град, за адаптиране на съдържанието към училищните изисквания и за подготовката на учителите да провеждат занятията самостоятелно. Проектът е подкрепен и от заместник-кмета на Столична община по образование, спорт и младежки дейности Десислава Желязкова.

Официалното публично представяне на готовите ресурси и уебсайта е планирано за 1 октомври 2026 г. Дългосрочната визия предвижда успешният софийски модел да се превърне в устойчива национална програма. Тя ще насърчи активния начин на живот и връзката на децата с околната среда. **АЗБУКИ**

Четири медала за младите информатици

Четири медала – два златни, сребърен и бронзов, спечелиха българските ученици от X юбилейна Европейска младежка олимпиада по информатика. Най-добрите млади информатици до 15,5-годишна възраст от цяла Европа премериха сили в Каунас, Литва.

Златните отличия спечелиха осмекласникът Борис Бобев и седмекласникът Александър Вълчев от ППМГ „Нанчо Попович“ и школа „А&Б“ в Шумен. Сребърния медал донесе Дамян Свободников (VIII клас, МГ „Д-р Петър Берон“, Варна), а с бронз се окичи Ангел Раев (VII клас, ППМГ „Акад. Иван Гюзелев“, Габрово).

Ръководители на националния отбор са Петър Петров и Иван Лупов. В българската делегация участват още президентът на Европейска младежка олимпиада по информатика Бисерка Йовчева, членовете на международните комитети Илиян Йорданов, Румен Михов, Борис Михов и Добрин Башев, както и треньорът на шуменските състезатели Явор Василев.

Надпреварата е създадена в България през 2017 г. и се превърна в най-силното състезание по информатика за младежките национални отбори. Нейни създатели са Бисерка Йовчева, Алексей Христов, Елена Маринова и проф. Красимир Манев. Състезанието следва правилата и стандартите на Международната олимпиада по информатика. Състезанието е индивидуално, като всеки отбор включва четирима ученици и двама ръководители. **АЗБУКИ**

Зелена светлина за филиал на Бургаския държавен университет в Добрич

Народните представители от парламентарната Комисия по образованието и науката подкрепиха еднодушно проекта за откриване на филиал на Бургаския държавен университет „Проф. д-р Асен Златаров“ в Добрич, в който да се извършва обучение по специалност „Медицинска сестра“. В план-приема са включени първите 15 студенти, които ще бъдат записани тази година, посочи заместник-министърът на образованието и науката проф. д-р инж. Сеня Терзиева-Желязкова при представянето на проекта. Поетапно филиалът ще достигне определения капацитет от 60 обучаеми.

Заместник-министърът заяви, че откриването на филиала е в съответствие с националните политики за подобряване на достъпа до здравни услуги, за развитие на медицинското образование и за преодоляване на регионалните дисбаланси.

Проф. Терзиева обясни, че макар в Североизточния район вече да се провежда обучение по специалност „Медицинска сестра“ в Медицинския университет – Варна, случаят попада сред предвидените в Националната карта за висшето образование за 2025 г. изключения. По думите ѝ броят на обучаваните студенти по специалността на национално ниво е над 60 процента от определения от Националната агенция за оценяване и акредитация капацитет, което позволява разкриването на ново обучение. **АЗБУКИ**

152 ученици с отличен успех в обучението за ИТ умения

Отличените са рекорден брой от началото на програмата на МОН

Снимка Пресцентър на МОН

Зам.-министър проф. Сеня Терзиева-Желязкова награди отличниците по програмата „Обучение за ИТ умения и кариера“

Рекордните 152 ученици завършиха с отличен успех програмата на МОН „Обучение за ИТ умения и кариера“. Те бяха наградени с грамоти от заместник-министъра на образованието и науката проф. Сеня Терзиева-Желязкова на церемония в МОН. Тя отличи и 10 учители и преподаватели от висши училища за високи постижения в обучението на учениците по Програмата, съобщава Пресцентърът на МОН.

„Щастлива съм, че заставам пред млади хора, които са избрали да допълнят своите умения и да имат капацитет за избор на кариера, учейки още една специалност“, каза проф. Терзиева при връчването на грамотите.

Тя изтъкна, че професията „Приложен програмист“, по която се обучават учениците в програмата, е изключително ценна за много сфери на живота.

„Без обработката на данни днес не можем да направим нищо нито в областта на технологиите, нито в новите материали, нито в биомедицинското инженерство. Това са професии, които

стоят в основата на решаването на задачите пред обществото, за да направим живота утре по-добър“, каза още зам.-министър Терзиева.

Тя поздрави всички учители и университетски преподаватели, които преподават по програмата.

Програмата „Обучение за ИТ умения и кариера“ се изпълнява успешно от 2017 г. Тя дава възможност на ученици извън професиите в областта на компютърните науки и профил информатика да получат обучение по програмиране в свободното си време – в събота и неделя и през ваканциите. То се осъществява в рамките на 3 учебни години, а завършилите придобиват квалификация по професията „Приложен програмист“ успоредно с редовното им обучение в училище.

Тази година завърши седмият випуск по програмата от 255 ученици. От тях 152-ма са с отличен успех, а 23-ма се дипломирали с пълно 6.00. От началото на програмата през 2017 г. в нея са се включили над 7300 ученици. Завършилите я през годините обикновено избират да се реализират в ИТ сектора – продължават обучението си във висше училище или

започват веднага работа в технологична компания, а много често съвместяват и двете.

Обучението по програмата се осъществява от пет центъра – училище и университет, в София, Правец, Русе, Пловдив и Бургас. Самите учебни програми са разработени в партньорство от представители на ИТ бизнеса, висши училища и професионални гимназии. В преподаването се включват учители, университетски преподаватели и специалисти от технологичния сектор, което създава благоприятни условия за обмен на знания между бизнеса и учениците.

Гости на тържеството бяха партньори на програмата от ИТ бизнеса – Доброслав Димитров от Консултативния съвет на Българската асоциация на софтуерните компании (БАСКОМ), Тихомир Томов и Дарина Данаилова от БАСКОМ, Весела Калъчева, изпълнителен директор на Българската асоциация по информационни технологии, Александра Мирчева, программен директор „Образование и умения“ в Асоциацията за иновации, бизнес услуги и технологии и др. **АЗБУКИ**

„Добродетели и религии“ ще се изучава от 2028/2029 г.

Предлагат подготвителен езиков клас за децата, които не владеят достатъчно добре български

Снимка Крум Стоев

В един от проектите за промяна на Просветния закон е записано, че учениците ще трябва да декларират, когато са използвали изкуствен интелект в задачите си

Предметът „Добродетели и религии“ влиза като задължителен в училищата от учебната 2028/2029 г. за учениците, които постъпват в I клас. През следващите години обучението по него ще се въведе последователно в съответствие с държавния образователен стандарт за учебния план. Това е записано в проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование, внесен от председателя на ресорната комисия в 52. НС Димитър Здравков и народни представители от най-голямата парламентарна група.

Вносителите отбелязват, че предвидените разпоредби не променят светския характер на образованието и гарантират свободен избор между различни учебни програми при зачитане правата на родителите и учениците. Според тях с въвеждането на учебния предмет се цели възпитание в добродетели и изграждане на устойчива нравствена култура и ценностна система.

Изучаването на предмета ще става по утвърдени от министъра на образованието и науката алтернативни учебни програми с елементи на конфесионално обучение (с акцент върху религиите, като религия – православие, или религия – ислям) или без елементи на конфесионално обучение (с акцент върху добродетелите – етика и гражданско образование).

Изборът на една от двете възможни учебни програми ще става по решение на родителите на малолетните деца, а за непълнолетните – от учениците със съгласието на техните родители.

Вносителите предлагат още по предмета да не се поставят оценки.

С измененията се предлага още въвеждането от учебната 2027/2028 г. на нова форма на езикова подкрепа – подготвителен езиков клас преди постъпването в I клас. Целта е децата, които не владеят български език в степен, необходима за успешно включване в началния етап на основното образование, да придобият базисните езикови умения, необходими за ефективно участие в учебния процес.

Предвижда се степента на владее на българския език да се установява чрез стандартизирани инструменти по ред, определен в държавния образователен стандарт за усвояването на българския книжовен език. Това ще става при постъпването на децата в предучилищно образование, както и в края му; при постъпването в I клас на ученици, които не са били включени в предучилищно образование; при постъпването на ученици, завършили клас, етап или степен в друга образователна система; както и при постъпване в системата на училищното образование на ученици с временна закрила или търсещи или получили право на убежище или международна закрила, които не са завършили или не разполагат с документ за завършен клас, етап или степен в друга образователна система.

Предвижда се на учениците от подготвителния езиков клас да се поставя само годишна оценка за владее на български език, която се изразява с качествен показател „владее“ или „не владее“ езика в достатъчна степен. Ученик в подготвителния езиков клас продължава обу-

чението си в I клас независимо от годишната си оценка.

За учениците от I клас, които не са постигнали очакваните резултати, заложи в учебната програма по БЕЛ, се прилага инструментариум за диагностика на владее на български език, утвърден от министъра на образованието и науката. Той се прилага от учител, различен от този, който преподава на ученика по учебния предмет. Ученикът повтаря класа, когато резултатите покажат, че той не владее български език в достатъчна степен, за да усвоява ефективно заложените компетентности в общообразователна подготовка.

Внесеният проект е седмото предложение за промени в Просветния закон от началото на работата на настоящото Народно събрание.

Акцент върху ранното детско развитие, качеството на образованието и благополучието на децата и учениците, развиване на медийна грамотност и критическо мислене и на умения за работа със съвременни технологии и изкуствен интелект пък предвижда проект, внесен от Елисавета Белобрадова и група народни представители. И в него се предвижда подготвителен езиков клас и езикова подкрепа на децата и учениците съобразно техните потребности на всеки етап от развитието им.

Предлага се още в комисията за провеждане на конкурс за длъжността „директор“ на държавните и общинските институции да влизат петима членове – по един представител на РУО, на общинската администрация (или на заинтересована страна, съответстваща на профила на институцията, за държавните институции), на работещите в институцията, представител, определен от обществен съвет, и представител на родителите от училищното настоятелство, ако има такова. Освен това се предлага директорите на държавни и общински училища да имат до два последователни 4-годишни мандата.

Предвижда се още забрана педагогическите специалисти да дават платени уроци на деца и ученици от образователната институция, в която работят.

Предлага се и за периода от 1 юни до 14 септември по решение на Общинския съвет за територията на съответната община да може да бъде определена такса за посещение на самостоятелните детски ясли и детските градини.

С проекта се предлага и прецизиране на приема в VIII и XI клас, като се предвижда той да се извършва въз основа на резултатите от всички национални външни оценявания, преминати от учениците до съответния момент.

В проект, внесен от акад. Николай Денков и група народни представители, пък се предлага цялостна рамка за въвеждане на обучение по използване на изкуствен интелект, както и развитие на критично мислене и меки (социални) умения в училище. Учениците ще трябва да декларират, когато са използвали ИИ в задачите си, а училищата ще приемат правила за тяхното използване и публично ще информират какви системи използват.

В друг проект, подготвен от същата парламентарна група, се предвижда въвеждането на нов общообразователен предмет „Добродетели и ценности“, който да влезе в учебната програма от 2027/2028 г. Програмата няма конфесионален характер. **АЗ-БУКИ**

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

Кой какво очаква, когато „Цените се очаква да се повишат“

Красимира ФУЧЕДЖИЕВА*

В медийната реч все по-често се срещат конструкции, при които в началото на изречението се поставя подлогът на подчиненото изречение. Например: *Покачването на цените се очаква да бъде до 3%; Ремонтите се планира да приключат преди края на юни; Шофьорите се предвижда да бъдат глобявани...* Такива конструкции се срещат и в документи на държавни институции: *Растежът им се прогнозира да се ускори.*

Макар да не са грешни, тези изречения може да звучат неестествено, тъй като думите *покачването, ремонтите, шофьорите, растежът* заемат място пред глагола от главно изречение. В конкретния случай изброените думи са подлози на подчинените изречения, а самите подчинени изречения изпълняват функцията на подлог спрямо главно изречение.

За да звучат изказванията по-естествено, е препоръчително изнасянето в начална позиция на подлога от подчиненото изречение да се избягва: *Очаква се покачването на цените да бъде до 3% или Предвижда се шофьорите да бъдат глобявани.* Книжовният език предлага и друга възможност, при която може да бъде посочен вършител на действието по отношение на главно глагол: *Експерти очакват скокът на цените да бъде до 3% или Институциите предвиждат ремонтите да приключат.*

Избягването на конструкции с т.нар. повдигнат подлог би допринесло за по-прецизен изказ. Част от тези конструкции вероятно се разпространяват и под влияние на чужди синтактични модели. Апелът към журналистите е да не забравят, че една новина не губи от стойността си, когато е поднесена с мисъл за добрия езиков стил.

* Д-р Красимира Фучеджиева е главен асистент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките.

Класна стая без стени

Северина ДИМИТРОВА

Историята не е само в учебниците, а културното наследство не се опознава единствено чрез снимки. За учениците от Езикова гимназия „Д-р Петър Берон“ в Кюстендил знанията се превръщат в личен опит благодарение на участието им в проекта „Образователни маршрути в България“ по Програма „Образование“, съфинансирана от Европейския съюз.

Вместо традиционния учебен кабинет в класната стая влизат Античният театър в Пловдив, Археологическият музей в Созопол, Авиомузееят – Бургас, праисторическото светилище Бегликаш, резерватът „Ропотома“ и архитектурният резерват „Бръшлян“. Всяко от тези места представя възможност на учениците да видят как историята, културата и природата се преплитат и как наученото в училище намира своето реално измерение.

Образователният маршрут е част от инициативата „Образователни маршрути в България“, чиято цел е да насърчи ученето чрез пряко преживяване и да превърне културното и природното наследство на страната в естествена среда за обучение.

По време на посещенията гимназистите участват в беседи, наблюдения и практически дейности, които разширяват знанията им по история, география и култура. Срещите с музейни специалисти и експерти ги насърчават да търсят връзки между отделните учебни предмети и да възприемат наученото не като отделни факти, а като част от цялостната история на България.

Подобни инициативи показват, че ученето чрез преживяване не е алтернатива на традиционното образование, а негово естествено продължение. Те превръщат учебната програма в личен опит и дават на учениците възможност да откриват България не само като място на картата, а като пространство с богата история, култура и природа.

Лятна ваканция в читалището

Дона МИТЕВА

През лятото не всички деца от Бургас имат своите баба и дядо, които живеят на село или в друг град, докдето да пътуват. Библиотеката на Народно читалище „Изгрев 1909“ се превръща в място за прекарване на свободното време на децата, които търсят приключения в големия град. Тя им дава възможност да пътешестват в света на книгите и да осмислят свободното си време.

„В библиотеката ни децата намират книги по много теми, които обогатяват знанията и развиват въображението им. Тя предлага и полезен начин за прекарване на свободното време, като организира летни занимания за деца от различни възрасти“, обясни Кристина Атанасова, секретар на читалището.

Освен че библиотеката разполага с богат набор от книги, нейният екип непрекъснато организира и събития за подрастващите. Не забравя да обърне внимание и на своите възрастни читатели.

Преди броени дни приключи детската писателска работилница с ръководител младият творец Боян Боев. В рамките на месец, с негова подкрепа участниците измисляха истории, създаваха герои и развиваха свой личен стил на писане. Младият и талантлив български писател с издадени вече пет книги работи успешно с екипа на читалището и с децата повече от 3 години. Той не скрива възторга си от своите млади колеги и от това, че заедно искрено се забавляват:

„След пет седмици, изпълнени със създаване на литературни герои, магически светове и интересни приказки, с моите малки писатели поставихме финалната точка на това красиво лятно приключение. Постарах се винаги да им давам творчески задачи, които да будят интереса им. Тези малки главици крият в себе си необятни идеи, които чакат подходящ момент да се проявят върху белия лист“, споделя Боян Боев.

Накрая на церемония в присъствието на родители и приятели малките творци прочитат свои произведения, избрани измежду текстовете, които създават през последния месец. Всички деца получават сертификат за успешно завършване на работилничката и подарък от организаторите.

През ваканцията участниците от вокално-театрална студия към читалището пък създават атрактивен видеоклип за библиотеката. Той съдържа кратки интервюта с деца за любимите им книги и занимания, които съчетават учене, творчество, забавление и среща с нови приятели. След добавяне на финалните надписи видеоклипът ще бъде достъпен в YouTube канала на НЧ „Изгрев 1909“.

Инициативата на библиотеката, „Мисия лятно четене“ пък осигурява достъп до книгите от летните списъци за учениците и забавни детски издания през ваканцията. Тя се провежда и на открито в едноименния парк на комплекса и ще продължи до края на август.

„Целта е да се популяризира четенето сред малчуганите, техните родители, баби и дядовци. Библиотеката на открито, наречена „Изгрев парк чете“, предлага интересни книги за всякакви възрасти, рекламни материали, от които всеки може да избере някоя от дейностите, които читалището развива през годината. Така малки и големи могат да се наслаждават на четенето в приятна среда и да планират участието си и в бъдещи наши прояви“, разказва Атанасова.

Около 1000 – 1200 са годишно потребителите на библиотеката към читалището. Към днешна дата фондът ѝ е около 33 000 тома.

В Народно читалище „Изгрев 1909“ се подготвят и за отбелязването на 170-годишнината си. Планиран е концерт на 29 октомври в зрительната зала „Тончо Русев“ на културен дом НХК с представителни формации от всички бургаски читалища.

Моменти от работилничката

Снимка Народно читалище „Изгрев 1909“

България приема световно по баскетбол

През 2027 г. Самоков ще бъде домакин на ученическото първенство за момичета и момчета до 15 години

Снимка БТА

Посланик на Световното ученическо първенство по баскетбол за момичета и момчета до 15 години е родната баскетболна звезда Александър Везенков (в средата на снимката)

Стела МАРИНОВА

За първи път България ще бъде домакин на Световното ученическо първенство по баскетбол за момичета и момчета до 15 години. То ще се проведе от 4 до 15 юни 2027 г. в Самоков, като се очаква страната ни да приеме над 450 участници от 15 държави. Посланик на първенството е родната баскетболна звезда Александър Везенков.

„Предстоящото събитие е историческо в България. Никога до момента България не е била домакин на спортен форум за ученици от толкова голям мащаб“, заяви председателят на Българската асоциация „Спорт за учачи“ проф. д-р Мариана Борукова по време на пресконференция.

Тя обясни, че Световната федерация за училищен спорт обединява 80 държави, като всяка има право да участва с повече от един отбор за всеки пол. „Очакваме минимум 450 участници, но към всеки отбор има голям щаб и често делегацията може да достигне до 40 – 50 души“, каза проф. Борукова. Затова и бройката на гостите на турнира може да достигне до 900 души.

Форумът ще се проведе в шест зали, като сред тях е и най-модерната у нас – „Арена СамЕлион“. Отвъд спортната част е предвидена и културна програма. Ще има Вечер на нациите, по време на която отборите ще представят символите на своята държава. А на сцената всеки ще представи с танци и песни своята родина. Предвидена е и отделна културна вечер, по време на която участниците ще демонстрират не само своите спортни качества.

Председателят на БАСУ сподели, че е горда и щастлива, че специален посланик на ученическия спорт в България е именно една от най-успешните родни звезди.

„Саша Везенков е нашата звезда и лидер, от който всички млади хора се вдъхновяват. Те го следват. Неговият професионализъм и трудолюбие са заразни. Горда съм, че той се съгласи да бъде посланик на Световното ученическо първенство в Самоков“, заяви председателят проф. Борукова.

Най-добрият баскетболист в Европа ѝ благодари и посочи, че ще помага с каквото може.

„За мен спортът в училищата е едно от най-важните неща. Оттам започва всичко. Трябва да се заразиш. Всеки е минал през училището. Важно е за малките деца да се учи и да има дисциплина. А спортът ще им отвори врати, които никой, дори аз не съм и мечтал, че може да ми отвори“, заяви Везенков.

По думите му спортът в училище се различава от заниманията в клубовете. „Просто отиваш на площадката да играеш и да се забавляваш с твоите приятели. Така ще се запали искрата. Не всички деца ще станат баскетболисти, не всички ще стигнат до най-високото ниво, но ще се наслаждават на това, което правят“, заяви баскетболистът.

Той сподели наблюденията си, че преди десет години в Ботевград площадките са били пълни и в училищата се е играело, докато сега това не е така. „Има много неща, които могат да се коригират. От училищата може да започне нещо ново, да се намери отново това, което се е загубило в последните години“, смята Везенков.

Посланикът на Световното първенство по баскетбол изказа благодарност за подкрепата на събитието на Община Самоков, Министерството на младежта и спорта

и на държавата.

„Баскетболът е отборен спорт. За да успеем това събитие да бъде на много високо ниво, всички трябва да сме заедно и да си помагаме. Надявам се да дойдат много хора и да гледат първенството. Убеден съм, че всички деца ще дадат сто процента от себе си, за да се получи хубаво състезание. Надявам се да видя пълна зала. Искам си се това да е началото и баскетболът в България да се качи на следващото ниво. Такива събития само могат да помогнат на българския спорт“, каза още най-добрият баскетболист в Европа.

Проф. Борукова отбеляза, че за спечелването на домакинството на форума помагат представителите на Министерството на младежта и спорта, както и няколко от предходните министри, с които са работили – Георги Глушков, Иван Пешев, Димитър Илиев, както и заместник-министър Даниела Дашева.

Председателят на БАСУ посочи, че всяка година 100 000 деца участват в различните етапи на Ученическите игри. „Това е най-голямото спортно събитие в национален мащаб. Изказвам благодарност и на Министерството на младежта и спорта, Министерството на образованието и науката и всички 28 регионални управления на образованието, които подпомагат нашата работа. Без тях ученическият спорт не може да извърви този път“, отбеляза проф. Борукова.

Тя допълни, че ученическият спорт в България е добре развит, като всяка година се провеждат състезания в осем вида спорт – баскетбол, волейбол, футбол, хандбал, тенис на маса, бадминтон, шахмат и лека атлетика.

Директорът на Дирекция „Спорт за всички и спорт за учачи“ към ММС Светла Георгиева заяви, че всяка година Министерството увеличава възможностите за подкрепа. Тази година например е финансирано участието на шест отбора в световните ученически първенства по хандбал, волейбол и баскетбол за двата пола. Проф. Борукова допълни, че някои отбори участват със собствено финансиране на финалите на училищните игри.

По думите на изпълнителния директор на самоковския баскетболен клуб „Рилски спортист“ Борислав Чилингиров предстоящото домакинство е продължение на дългогодишните усилия на клуба, на Община Самоков и на спонсори, които влагат усилия и средства в развитието на спорта в региона.

Той припомни, че през 2022 г. баскетболният отбор на Профилирана гимназия „Константин Фотинов“ в Самоков спечели златните медали на Световното ученическо първенство при девойките. В Белград българският тим победи отборите на Словения, Франция, Чили и Нигерия, а на финала надигра тима на Гърция.

„Още тогава мечтаехме да направим мащабно събитие, подобно на това, което ни предстои“, каза Чилингиров.

Кметът на Самоков инж. Ангел Джоргов посочи, че разполагат с необходимите зали за провеждането на първенството. Освен „Арена СамЕлион“ в момента се изграждат и нови спортни зали в две от училищата в града, които по всяка вероятност също ще посрещнат част от мачовете.

Има и достатъчна леглова база, която да поеме както всички състезатели, тренъри и родители, така и всички фенове на спорта. „Надявам, че догодина много хора ще дойдат и ще си тръгнат с прекрасни емоции от Самоков“, каза инж. Джоргов.

За пета поредна година конкурсът „Добрите практики на фокус“ събира, описва и популяризира новаторски примери от работата на учителите в България. Организатори са фондацията „Заедно в час“ и образователният сайт prerodavate.bg. Тази година акцентът е поставен върху STEM образованието, което преобразява учебния процес, като свързва знанието с реални проблеми и решения.

Национално издателство „Аз-буки“ продължава да представя добри идеи на учители от страната, тъй като вярва, че споделянето им в педагогическата общност променя образователната система.

В този брой представяме г-р инж. Николай Николов. Той е учител по физика и астрономия в столичното 119. СУ „Акад. Михаил Арнаудов“ и е носител на Наградата на публиката в тазгодишното издание на Конкурса. Печели отличието за провеждането на проектни STEM седмици в края на всяка учебна година с учениците от VII и X клас.

Диляна КОЧЕВА

Д а ви кажа честно, получавайки наградата, ми стана много приятно. Изненадах се, но и се зарадвах, че трудът ми като учител през годините е оценен“, казва инж. Николай Николов пред „Аз-буки“.

Признанието идва след седем години работа в училище, през които успява да изгради собствен стил на преподаване и превръща учениците от слушатели в активни изследователи. Интересното е, че пътят му към класната стая изобщо не е предначертан. Преди да стане учител, Николов работи близо осем години като инженер в електроразпределително дружество.

В един момент обаче осъзнава, че мечтае да преподава физика на децата. Искане да им покаже колко интересен е този предмет и как законите на физиката присъстват навсякъде около нас.

„Физиката ми е любима още от ученическите години. Тогава ме запали моята учителка. Реших, че е време да предам на учениците това, което знам“, споделя той.

И днес преподава не само в училище, но и на студенти в Университета по архитектура, строителство и геодезия. Опитът му на инженер му помага непрекъснато да прави връзка между теорията и практиката.

„Точно там е ключът към запалването на интереса на учениците“, допълва той. Добре осъзнава, че физиката не е сред най-лесните предмети, и затова смята, че преди учениците да обикнат науката, трябва да повярват на човека, който стои пред тях.

„Учениците виждат, че ги уважавам. Те също ме уважават и комуникацията между нас е на много добро ниво“, казва преподавателят.

Уважението обаче върви ръка за ръка с ясни правила. В час се влиза без телефон, дъвченето на дъвки е забранено, а дисциплината важи еднакво за всички. „Няма наши и ваши ученици. Правилата са еднакви за всички“, казва той.

В същото време не позволява часовете да се превърнат в монотонни лекции. След края на урока винаги оставя няколко минути за въпроси. Понякога те са свързани с физиката, друг път разговарят за любимите му пътувания или метаста, които е посетил. Именно тези кратки разговори помагат на учениците да видят в своя учител човек, който се интересува от тяхното мнение и ги изслушва. Така изграждат взаимно доверие.

За инж. Николов обратната връзка от учениците е много важна. Затова в края на всяка учебна година възпитаниците му попълват анонимна анкета. Въпросите са свързани с учебния материал, начина на преподаване и на изпитване. Признава, че отговорите им почти винаги се повтарят – на учениците им харесва това, че в клас не учат само суха теория, а винаги има и

Снимки: Личен архив

В края на учебната година столичното училище се превръща в своеобразна научна изложба

Проектите стъпват върху знанията, натрупани в часовете по физика

Физиката може да е преживяване

Учителят инж. Николай Николов от столичното 119. СУ „Акад. Михаил Арнаудов“ провежда проектни STEM седмици в края на всяка учебна година

По време на подготовката учителят не дава готови решения, а е ментор

Учениците представят своите разработки, демонстрират експерименти и обясняват физичните закони, които стоят зад тях

Д-р инж. Николай Николов

практика. Оценяват и това, че учителят обръща специално внимание в последните минути от часа на същината от урока – това, което трябва да запомнят.

„Винаги казвам най-важното, което трябва да се знае. Това е и материалът, върху който изпитвам“, обяснява учителят.

Именно желанието да направи физиката по-разбираема го провокира да започне да прави проектни STEM седмици с ученици в края на всяка учебна година. Идеята си „открадва“ по време на посещение на училище в Бургас, където организират подобни седмици по различни предмети.

„Идеята много ми хареса и си казах: Защо да не направим проектна седмица и по физика?“, спомня си той. Така се раждат STEM проектите по физика, които днес учениците в 119. СУ очакват с нетърпение.

Зад отличената практика „STEM проекти по физика“ стои много повече от поредица презентации. Това е цялостен модел на обучение, който превръща учениците в изследователи, а учебната година – в подготовка за своеобразен празник на науката.

Всичко започва още през септември. Вместо да получат задача за поредния реферат, учениците трябва да изберат физично явление или експеримент, който ги впечатлява, и да измислят как да го представят по възможно най-интересния начин. Един работи върху безжично предаване на енергия, друг конструира модел на водно колело, трети създава холограма, а четвърти демонстрира атмосферното налягане с експеримента „Яйце в бутилка“. Общото между всички проекти е, че стъпват върху знанията, натрупани в часовете по физика от VII до X клас, и показват как научните закони работят в реалния свят.

„Учениците още в началото на годината започват да мислят какво ще направят. После непрекъснато идват да обсъждаме идеи, да питат, да показват как върви работата им. Така поддържат мотивацията си през цялата година“, разказва учителят.

По време на подготовката ролята му не е да дава готови решения, а да бъде ментор. Насочва учениците към надеждни източници, обсъжда с тях възможните експерименти и ги насърчава сами да откриват най-добрия начин да представят своите идеи. Така проектите се превръщат не само в проверка на знанията, но и в урок по планиране, критично мислене и работа в екип.

Особено място в практиката заемат родителите. Макар учениците вече да са в гимназиален етап, много семейства с желание се включват в подготовката на проектите – помагат при намирането на материали и изработването на макети или в заснемането на видеа. Според инж. Николов това сътрудничество има стойност далеч отвъд оценката.

„Получавам обратна връзка от родители, които ми казват, че за тях също е било интересно и че благодарение на проектите са прекарвали повече време с децата си. Това е нещо много ценно“, казва той.

Кулминацията настъпва в края на учебната година, когато училището се превръща в своеобразна научна изложба. Пред съученици, учители и ръководството на училището учениците представят своите разработки, демонстрират експерименти и обясняват физичните закони, които стоят зад тях.

Пътят към световния елит започва в училище

Северина ДИМИТРОВА

Седмо място сред близо 60 отбора от 22 държави – зад този впечатляващ резултат стоят не просто успешно преминати състезателни трасета, а месеци на упорити тренировки, преодолен трудност, безусловно доверие и учители, които възпитават не само знания, но и характер. Това доказват младите огнеборци от Природо-математическата гимназия „Проф. Емануил Иванов“ – Кюстендил, които извеждат България сред най-добрите в XXV международно младежко състезание по пожароприложен спорт, проведено в Шумперк, Чехия.

Международният форум се превърна не само в арена за съревнование, но и в място за обмен на опит, приятелства и добри практики между младите хора, обединени от каузата на доброволчеството и пожарната безопасност.

България беше представена от три отбора – от Кюстендил, Лом и Тетевен, които за първи път участваха в подобен международен форум. И трите тима демонстрираха високо ниво на подготовка, дисциплина и спортистки дух в дисциплините „Бойно разгръщане на състезателна пътека“ и „400-метрово щафетно бягане с препятствия“.

Най-високо в крайното класиране се нареди отборът на ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ – Кюстендил, който завоюва престижното седмо място, следван от отбора на Лом с 14-а позиция, а момичетата от Тетевен завършиха 19-и. За отбора на ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ това класиране е резултат от стотици часове тренировки, постоянство и силен колектив, изграден с търпение и доверие.

„Днес думите са малко, защото сърцето ми е изпълнено с гордост“, споделя ръководителят на отбора Лилия Георгиева, която повече от всеки друг познава пътя, извървян от нейните възпитаници. По думите ѝ учениците не са спечелили само престижно класиране, а и уважението на всички, които са имали щастието да видят какво стои зад този успех. „Защото зад него стоят стотици часове тренировки, дисциплина, лишения, болка, умора и непоколебима воля да стигнете до края“, посочва тя.

Зад тези думи стои истинска история. Малко преди заминаването за Чехия един от основните състезатели получава тежка контузия и лекарска забрана да продължи подготовката. Отборът е принуден да промени състава си – изпитание, което би разколебало всеки колектив.

„Точно тогава човек разбира на кого може да разчита. На мястото на контузията състезател застава друго момче, което за кратко време се превръща в неразделна част от отбора. Съотборниците му го приемат безусловно, а общата цел се оказва по-силна от трудностите. Именно в такива моменти се изграждат истинските екипи“, казва Георгиева.

Особено силно звучи посланието ѝ: „Няма „други“ деца. Всяко едно от тях има име. Има характер. Има мечти. Никой не може да бъде заменен, така както не може да бъде заменено доверието, което едно дете дава на възрастните“.

Именно доверието между учител и ученици превръща един училищен отбор в истинска общност.

След напрегнатото начало участниците се включват в лагерна олимпиада, представяне на националните традиции и култура на своите държави и редица инициативи, насърчаващи общуването между младите хора.

В края на надпреварата Лилия Георгиева отправя към своите възпитаници думи, които вероятно ще останат с тях много по-дълго от всяко класиране: „За мен вие не сте просто седмият отбор в света. Вие сте шампиони. Това е победата, която никой никога няма да може да ви отнеме. Гордея се с вас повече, отколкото думите могат да опишат“.

Успехът на младите огнеборци от ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ в Кюстендил е пример как училището може да бъде място, в което се изграждат знания, характер и гражданска отговорност.

Снимка ГДПБЗН/ПМГ – Кюстендил

Младите огнеборци от ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ заеха 7-о място в международно младежко състезание

Снимка СУ „Васил Левски“ – Карлово

Особено място в извънкласния живот на училището заема театралната работилница „Мизансцен“

Успехът се гради с постоянство

СУ „Васил Левски“ в Карлово съчетава високи общообразователни резултати, модерна STEM среда и богата извънкласна дейност

Дуляна КОЧЕВА

Колегите ми са висококвалифицирани, мотивирани и работят с желание. Именно това ни позволява да постигаме все по-добри резултати и да бъдем сред водещите училища както в областта, така и сред първите 100 в страната“, разказва пред „Аз-буки“ директорът на СУ „Васил Левски“ в Карлово Димитрия Каралова. По думите ѝ мисията на училището е да развива качествено образование чрез предоставянето на разнообразни възможности за развитие на учениците.

Възпитаниците на училището са над 1157. След VII клас се предлагат профилираните паралелки „Икономическо развитие“ с интензивно изучаване на английски език, „Природни науки“ – от учебната 2026/2027 г., с разширено изучаване по английски език, и „Софтуерни и хардуерни науки“ с интензивно изучаване на английски език.

Училището разполага с два STEM центъра. Първият е открит преди няколко години в основната сграда, а през март тази година започва работа и втори STEM център за учениците от начален етап.

„Имаме кабинети по математика, информационни технологии, Maker Space, зала по роботика и голяма многофункционална зала. В начален етап учениците работят в залата по роботика и кабинетите по математика, природни науки, информатика и лабораторията. По национална програма имаме отлично оборудвани кабинети по химия, биология, български език и литература. Има осем кабинета – високотехнологично оборудвани и свързани класни стаи. От тях два са в начален етап и шест в прогимназиален и гимназиален етап“, разказва директорката.

Модерната материална база върви ръка за ръка с добрите резултати. Училището отчита постижения над средните за страната на националните външни оценки. На НВО след X клас средният резултат по БЕЛ е 63,69 точки при 45,49 за страната. По математика също е над националното ниво – 31,93 точки при 30,34 средно за страната.

При седмоласниците резултатите също са по-високи от средните за страната. По БЕЛ учениците постигат 64,35 точки при национални 55,28 точки, а по математика – 40,61 точки при 38,46 средно за България.

Доброто представяне продължава и след XII клас. СУ „Васил Левски“ е сред първите десет училища в Пловдивска област по резултати от държавните зрелостни изпити. Заема осмо място в общото класиране, четвърто място по английски език и трето по информационни технологии.

„Около 96% от зрелостниците ни продължават обучението си във висши училища. Най-често избират Софийския, Пловдивския и Техническия университет, Университета по хранителни технологии и други български висши училища“, обяснява Каралова.

Част от учениците продължават образованието си и в чужбина. „Миналата година наш възпитаник получи Национална диплома след две пълни шестидесет години на държав-

ните зрелостни изпити, но продължи да учи в България“, уточнява тя.

Училището отделя особено внимание и на извънкласния живот, като предлага богата палитра от занимания по интереси. „Извънкласните занимания придават характер и различен облик на всяко училище“, убеждена е директорката.

Наред с групите по математика и български език и литература, които са в помощ на подготовката за НВО, в училището са сформирани хор, вокална група и мажоретен състав. Учениците редовно взимат участие в училищни и общински празници, национални и международни конкурси и състезания.

Особено място заема и театралната работилница „Мизансцен“, ръководена от учителите Христина Дамянова, Иван Иванов и Веселин Млячков. Само през последните месеци младите актьори печелят множество отличия от театрални форуми в София и Сливен.

Освен всичко това СУ „Васил Левски“ е в Списъка на иновативните училища. Още от I клас учениците се включват в дейности, свързани с програмиране и информационни технологии.

В заниманията по интереси работят с LEGO конструктори и Micro:bit и след това постепенно надграждат знанията си през следващите класове.

Все по-осезаемо в учебния процес присъства и изкуственият интелект. Учениците го използват в клас с учебна цел, а преподавателите – при подготовката на презентации, уроци, тестове и учебни материали.

В училището се провеждат и множество интердисциплинарни уроци, които обединяват предмети като математика и английски език, химия и опазване на околната среда и английски език, физическо възпитание и спорт с български език и литература и други.

През годините в традиция се е превърнало и провеждането на Седмица на математиката, която включва разнообразни и много интересни инициативи за учениците.

Училището е предпочитан партньор в международния обмен на ученици. Има тесни връзки с „Блейкн Хай Скуул“ от град Честър, Великобритания, и с училището в град Осю Сото в Италия. Активно участва в „Еразъм+“.

Сред приоритетите на училището е активното партньорство с родителите. „Те не са само публика, а участват непосредствено в редица открити уроци, спортни празници и състезания, особено в началния етап на обучение“, казва директорката. Тя истински вярва, че тайната на успеха се крие в съчетанието между модерна образователна среда, иновативни подходи, силен учителски екип и богата извънкласна дейност. „Всичко това превръща СУ „Васил Левски“ в Карлово в едно от предпочитаните училища от ученици и родители“, завършва Димитрия Каралова.

Димитрия Каралова, директор

Приобщаването започва с отворена врата и хора с големи сърца

Директорката на ДГ „Мир“ в Карнобат Йорданка Стоянова превръща подкрепата за децата със специални образователни потребности в дългосрочна политика, която обединява педагози, специалисти и родители

За втора поредна година на официална церемония бяха връчени Националните награди за приобщаващо образование под егидата на МОН.

Целта на инициативата, организирана от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – София-град, е да отличи личностите и образователните институции, които създават подкрепяща среда за всяко дете.

Разговаряме с Йорданка Стоянова от ДГ „Мир“ в Карнобат. Тя получи най-високото отличие в категория „Директор на детска градина, прилагаща приобщаващо образование“.

Антоанета НАЙДЕНОВА

Когато родители на дете със специални образователни потребности прекратят прага на директорския кабинет в ДГ „Мир“ в Карнобат, често идват със страх. Не знаят дали детето им ще бъде прието, дали ще срещнат разбиране и дали някой ще ги подкрепи в трудния път, който им предстои. Директорът Йорданка Стоянова познава добре това притеснение и е категорична: „Никога не съм върнала родител, без да го изслушам, и никога не съм отказала да приема детето му“.

Това разбиране е в основата на работата, донесла на Стоянова отличието „Директор на детска градина, прилагаща приобщаващо образование“. Номинацията идва от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование в Бургас с ръководител Антоанета Стоянова – партньор, който през годините помага на екипа на детската градина с обучения, насоки и споделяне на добри практики.

За директора наградата е признание не само за личните й усилия, но и за дългия път, извървян от целия екип. „Изключително горда и щастлива съм. Дори не предполагам, че толкова ме ценят като директор“, споделя тя.

Приобщаването като стратегически избор

Подкрепата за децата със специални образователни потребности не е отделна инициатива или временен проект в ДГ „Мир“. Тя е заложена като приоритет във вътрешната програма за развитие. Първата задача, която директорът и екипът си поставят, е да подготвят образователната среда така, че тя да отговаря на потребностите на всяко дете.

Детската градина постепенно преобразява ресурсния и логопедичния кабинет, закупува съвременни материали и създава специално оборудвани игротекы. Втората от тях е изградена с особено внимание към децата, които се нуждаят от допълнителна подкрепа.

Решенията не идват изведнъж и не са спуснати отвън като готов модел. Специалистите от Регионалния център в Бургас представят различни добри практики, а екипът на ДГ „Мир“ ги адаптира спрямо собствената си среда и потребностите на децата.

Променя се не само материалната база. Увеличават се знанията, увереността и желанието на педагозите да работят с деца със специални потребности. Днес в детската градина има двама ресурсни учители и логопед.

„Образователната среда е много важна. Тя е трамплинът, върху който трябва да стъпим,

за да можем да развиваме децата“, казва Йорданка Стоянова.

LEGO човечета помагат на децата да разпознават емоциите

Сътрудничеството с Центъра за творческо обучение дава възможност на детската градина да въведе нови технологии и образователни подходи. Една от първите стъпки е използването на облачна платформа на Google for Education, чрез която е създадено споделяно пространство за комуникация между екипа и родителите.

По-късно в заниманията навлизат конструкторите LEGO, а учителите преминават необходимата подготовка. Създаден е клуб „Знайко“ и специален LEGO център.

Особено ценни се оказват фигурките с различни изражения – усмихнати, тъжни, намръщени или весели. Чрез тях децата се учат да разпознават емоции, да говорят за тях и да реагират по подходящ начин. Методът привлича интереса на всички малчугани, но има особена полза за част от децата със специални потребности. „Построй ми емоции“ кани децата да изследват света на емоциите и техните физически проявления по забавен и ангажиращ начин. Така те се учат по-добре да разбират чувствата на другия, както и на съпричастност и емпатия чрез „Влез в обувките на другия“. Децата ще имат възможност и чрез рисуване да изразяват своите чувства и емоции по време на игра.

Работата с конструктори постепенно се разширява и в посока роботика. През измина-

лата учебна година възпитаниците на ДГ „Мир“ участват във FIRST® LEGO® League – сезон UNEARTHED – 2025/2026 г. в Бургас, и се представят успешно с представения модел на „Крепост „Маркели“ – страж на историята на град Карнобат“. Участват с два отбора по четири деца и техните родители.

Доверието на родителите се печели бавно

Един от най-деликатните моменти е разговорът с родителите, когато педагозите забележат затруднение в общуването, речевото или цялостното развитие на детето. Ранният скрининг при тригодишните показва областите, в които те имат нужда от подкрепа, но приемането на проблема невинаги е лесно за семейството.

„Още в първите 10 – 15 минути педагозите могат да забележат дали детето има затруднения в общуването, или дали речта му отговаря на възрастта. Понякога обаче убеждаването на родителите, че трябва да се вземат съвременни мерки, е дълъг, продължителен и сложен процес“, обяснява Стоянова.

Затова политиката на общуване със семействата е сред най-важните елементи в работата на детската градина. Родителите трябва не просто да бъдат информирани, а да се почувстват разбрани, насърчени и подготвени да подкрепят детето и у дома.

Урок по приемане, започнал преди години

За Йорданка Стоянова приобщаването не

започва с директорския пост. Още като учител тя предлага деца с увреждания и лишени от родителска грижа от център в близкото село Искра да посещават детската градина веднъж или два пъти месечно.

Идеята е подкрепена от тогавашния директор на ДГ „Мир“. Гостуващите деца рисуват, пеят, участват в тържества и играят с връстниците си.

„В очите им се четеше колко много означава за тях да влязат в занималнята на една обикновена детска градина и да общуват с други деца“, спомня си Стоянова.

Не по-малко важна е реакцията на възпитаниците на ДГ „Мир“. Те приемат своите гости естествено, общуват и играят с тях без предразсъдъци. Чрез инициативата „Училище за родители“ с различните деца и техните потребности са запознати и семействата.

Този опит показва едно от най-важните достойнства на приобщаващото образование – то не подкрепя само детето със специални потребности. То учи всички на съпричастност, приемане и уважение към различията.

Подкрепа и за прехода към I клас

В ДГ „Мир“ се обучават 127 деца, като отделно функционира и яслена група. През изминалата учебна година шест са били децата със специални потребности. Четири от тях напускат детската градина и продължават образованието си в училище, а през септември се очаква да бъдат приети още две деца, които ще се нуждаят от допълнителна подкрепа.

За плавния преход към I клас детската градина организира срещи с начални учители и посещения в училище. На част от бъдещите първокласници се предоставят и материали, чрез които предварително да се запознаят с онова, което ги очаква.

Децата получават подкрепа и по програмата „Силен старт“, включително допълнително обучение по български език.

Предстои екипът да бъде обучен и за работа с нов софтуер, насочен към развитието на когнитивните умения, паметта и концентрацията. Програмата включва 72 педагогически ситуации за деца от първа, втора и трета група. В нея ще участват и децата със специални потребности, като заниманията ще бъдат адаптирани към възможностите им.

През септември ще бъде актуализирана и вътрешната програма, по която детската градина ще работи през новата учебна година.

Големите сърца са по-важни от добрата база

ДГ „Мир“ е сред най-големите детски градини в Карнобат. Тя разполага с просторен двор, физкултурен салон, собствена кухня, библиотека „Прозорче към света“, ресурсен и логопедичен кабинет. За децата се грижи екип от педагози, медицински и помощен персонал, ресурсни учители и логопед.

Материалната среда, специалистите и иновативните методи имат съществено значение. Според Йорданка Стоянова обаче нито една програма или модерно оборудване не може да създаде приобщаваща детска градина. „Най-важното от всичко е желанието. Ако хората от екипа не са подготвени и нямат големи сърца, нищо няма да се получи.“

В ДГ „Мир“ приобщаващото образование не означава просто детето да бъде записано и да присъства в групата. То означава да бъде прието, разбрано и подкрепено да развие възможностите си. А семейството му да знае, че няма да извърви този път само.

Снимка ДГ „Мир“ – Карнобат

ДГ „Мир“ е сред най-големите детски градини в Карнобат

Снимка Олег Попов

Началникът на РУО – София-град, г-р Елеонора Лилова (вляво) връчва приза на Йорданка Стоянова

Деница Димитрова от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование — София-град, получи приза за ерготерапевт на годината по време на връчването на Вторите национални награди за приобщаващо образование. Номинацията за отличието е от нейните колеги.

Още в училище е сигурна, че един ден работата ѝ ще е свързана с деца със специфични затруднения и със специални образователни потребности.

Завършва кинезитерапия в Медицинския университет в София, а след това и магистратура по кинезитерапия със специализация по „Неврология и психиатрия“ в Националната спортна академия „Васил Левски“, отново с кинезитерапия.

Година по-късно намира своето работно място в Регионалния център като ерготерапевт и от близо осем години работи оттам.

Снимка Олег Попов

Деница Димитрова (вляво) получава наградата си за ерготерапевт на годината

Стела МАРИНОВА

Още като дете съм била права, защото в Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование съм си намерила своето място. Това е моето призвание.

Работата с децата ми носи удовлетворение. Всяко ново умение и постижение на децата ми носи щастие. Всяка прегръдка от тях или мила дума от тях ми дава много, споделя за „Аз-буки“ Деница Димитрова.

Допълва, че много от колегите ѝ казват, че работата им уморява – психически и физически, но когато харесваш това, което правиш, то ти носи и удовлетворение. И в края на работния ден не усещаш умората.

За Димитрова призът за ерготерапевт на годината показва, че е оценено онова, което прави всеки ден с децата в залата в Регионалния център. Още по-голяма награда за нея обаче е признанието, което получава от малчуганите, с които се среща всеки ден.

Споделя, че наскоро едно от децата създава рисунка, в която е на спортна стълбичка, подобна на тези, които използват по време на занимания. На нея са наредени различни хора, а най-отгоре стои Деница Димитрова. До нея момиченцето е поставило надпис: „Дени е номер едно“.

„Тази рисунка ми оправи цялата седмица. Нося си я в колата. Показвах я на всички, защото за мен това е най-високото оценяване и ми донесе най-голямо удовлетворение от работата. Освен че сме постигнали резултати с децата, с които работя, те ти казват, че си номер едно за тях, защото те харесват и се чувстват щастливи и спокойни с теб“, разказва с вълнение събеседничката ми.

Ерготерапевтът работи с децата най-много по два пъти седмично в рамките на 40 минути. Макар и да не се виждат всеки ден, за времето, в което работят заедно, постигат свързаност и опровергават стигмата, че децата със специални образователни потребности не се обвързват емоционално с някого.

„Ако се засечем на улицата, те ме разпознават, въпреки че не съм облечена с дрехите за работа, и са щастливи да ме видят. Това показва, че сме се свързали емоционално, дори да се срещаме два пъти в седмицата. Емоцията, която им носят залата и терапията, оставя следи у тях“, обяснява отличеният специалист.

За връзката помежду им говори и това, че когато децата си тръгват от залата, те са недоволни, че се разделят със специалистите.

Димитрова разказва още, че има родители, които ѝ споделят, че дори случайно да минат с колата покрай Регионалния център, децата си мислят, че отиват на терапия, и започват да подскачат. А когато подминат сградата, се сърдят, защото не спират, за да отидат в залата.

Изграждането на добра емоционална връзка и това децата да бъдат спокойни, когато отиват или виждат специалиста, е важно, за да има напредък. Не само при децата, но и при всеки, който идва на терапия, емоционалният фактор влияе върху резултата.

„Когато децата са щастливи и спокойни, се чувстват добре на едно място. Виждаме по-бърз напредък, който е и по-стабилен. Той по-лесно се прехвърля извън залата – у дома и

Ерготерапевт по призвание

Работата с децата носи удовлетворение на Деница Димитрова, а всяко тяхно ново умение и постижение я правят щастлива

За децата, с които работи, специалистът е номер едно

навън, в детската градина, в училище. Когато детето е спокойно, то напредва поетапно по нещата, над които работим“, подчертава Димитрова.

Специалистът се стреми да изгради добра връзка и с родителите. Поддържат комуникация, изслушва проблемите им, свързани с детето, дава и обратна връзка.

„Родителите виждат, че детето е щастливо и се чувства добре, че има желание да дойде на терапия, спокойни са и изграждаме връзка. Тогава и те са щастливи, защото виждат детето си в друга светлина, която може би не са подозирали“, споделя събеседничката ми.

По думите ѝ много от родителите споделят, че други терапевти са им казали как детето им няма да напредне. „Не обичам да слагам рамки на децата, нито да давам прогнози. Работим, докато детето максимално можем да стигнем“, отбелязва тя.

В Регионалния център има специална програма за ерготерапия и сензорна интеграция. Тя е и единствената безплатна в София. Димитрова работи по програмата, която обхваща децата между три- и шестгодишна възраст. С тях правят главно сензорната терапия. Имат много люлки, пързалки и други уреди, които подпомагат сензорната интеграция на дете със специални образователни потребности.

Работят с всякакви деца – с аутизъм, с различни генетични синдроми, с детска церебрална парализа, с епилепсия. „Имаме и

деца при нас, които нямат диагноза, но имат симптоматика, която показва, че имат нужда от тази терапия. Няма никакви ограничения, защото ерготерапията няма противопоказания при нито едно състояние“, отбелязва специалистът.

Сензорната терапия е част от ерготерапията. Обхваща целия живот на човек и всяка сфера. В чужбина има нужда от ерготерапия и от терапия изобщо, трябва да се работи“, подчертава Димитрова.

„Ерготерапията може да се използва през целия живот. Няма ограничения във възрастта, до която да се продължава работа с детето. Докогато има нужда от ерготерапия и от терапия изобщо, трябва да се работи“, подчертава Димитрова.

Посочва, че има случаи, при които специалистът вече няма какво да даде на дадено дете или то вече е превзъмнално някои от проблемите си, но може да бъде насочено към друг вид терапия или към спорт, който да му даде малкото, което му липсва.

Димитрова добавя, че е имала деца, с които е работила и насочвала към определен спорт, за да продължава напредъка си. „Пет-шест години след това родителите ми изпращат снимки, че детето все ходи на тренировки. И са благодарни, че съм ги насочила, защото те не биха се сетили, че това ще е добър вариант за детето. А чрез спорта то напредва много – когнитивно, физически и емоционално“, разяснява отличеният ерготерапевт.

Отбелязва още, че колкото по-рано родителите заведат децата си при специалистите, толкова по-добре. Затова Димитрова и колегите ѝ се стремят да разпространяват ранната интервенция.

„Опитваме да влезем и в яслени групи, където децата са още по-малки. Има много научни статии, а и ние сме установили в практиката си, че колкото по-рано се започне терапия, толкова по-добри са резултатите. При някои деца с по-малки проблеми затрудненията се изчистват и до първа група в детската градина вече ги нямат“, обяснява специалистът относно резултатите от навременно диагностицирана и специализирана подкрепа.

Отправя и съвет към родителите кога да се обрънат към специалист – ерготерапевт, логопед, психолог. Главното, за което могат да внимават, е дали детето проговаря навреме с връстниците си.

„Всяко дете посещава детската площадка, на която винаги между родителите има съревнование кой какво казал и кога го е казал

или направил. В момента, в който родителите видят, че детето изостава малко от своите връстници когнитивно, а и двигателно, защото много от децата със специални образователни потребности изостават и двигателно, могат да потърсят специалисти. Те могат да ги насочат в правилната посока и да помогнат проблемите много бързо да бъдат преодолявани“, подчертава Димитрова.

Допълва, че невинаги проблемът може да излезе от само себе си и затова е по-добре да се направи консултация, отколкото да се чака как ще се развие детето и да се губи ценно време.

За да продължават да се развиват и да придобиват нови знания, специалистът и колегите ѝ посещават и разнородни курсове. Тази година ерготерапевтът например преминава и курс по музикотерапия. Участва и в проекти в чужбина.

„Крадем“ си по нещо от всеки курс, който преминаваме, за да го приложим в своята работа. Когато работим с дадено дете и досега не сме знаели защо прави определено движение или има дадено поведение, минавайки през курса, осъзнаваме причините за това. Подпомагаме работата си с различни малки новости“, казва отличената.

Деница Димитрова предава опита и знанията си и на бъдещите специалисти, тъй като е хоноруван преподавател в няколко висши училища. Има студенти – ерготерапевти и кинезитерапевти, които се опитват да научат на базовите неща в своята сфера.

Обяснява, че кинезитерапевтите обикновено са третокурсници и се страхуват да работят с деца. „Опитвам се да им обясня, че няма нищо страшно, а напротив – приятно е. Да им покажа, че не трябва да се боят да докоснат детето, да го усетят, да му покажат нещо. Показвам, че децата със специални образователни потребности не се различават от останалите и имат нужда от това, от което и всяко дете: да е обгържено, да е спокойно и да е обичано. След това всичко се нарежда откъм терапията, стига тези базови неща да съществуват“, казва събеседничката ми.

Отбелязва, че макар и в столицата да работят достатъчно специалисти, продължава да има деца, за които трудно се намират часове. По думите ѝ в по-малките населени места има недостиг на кадри. „Имаме все повече хора от малките населени места, които се обаждат на колегите с частни практики и са готови да пътуват само и само да дойдат на терапия, защото при тях няма специалисти“, посочва Деница Димитрова.

Отвъд Океана носталгията е по-силна

АБУЧ отличи първото българско неделно училище в Чикаго „Света София“, поставило началото на лицензираните ни образователни средища в Северна Америка

Антоанета НАЙДЕНОВА

Когато осемгодишният внук на Даниела Михайлова пристига за първи път в България, оглежда хората на летището и изненадано казва: „Бабо, те са облечени като в Америка!“. Детето очаквало всички българи да ходят с народни носии – такава била представата му за страната, изградена от празниците и танцовите състави в българското училище в Чикаго.

„Явно бяхме прекаляли с патриотичното възпитание“, разказва с усмивка Михайлова. Днес внукът ѝ вече е завършил колеж и с удоволствие се връща в България. А историята му по необичаен начин показва важната и отговорна задача на училищата ни зад граница – да съхраняват връзката с родината, без да я превръщат единствено в картина от носии и фолклор.

Българското неделно училище „Света София“ към едноименния православен храм в Чикаго получи преди дни отличие от Асоциацията на българските училища в чужбина по повод своята 50-годишнина. Наградата бе връчена от председателя на АБУЧ Зорница Гоган по време на XIX годишна конференция на Асоциацията в София.

Това не е единственото високо признание за най-старото българско училище в Чикаго. През 2020 г. училището и православният храм „Света София“ са удостоени с медал „Паисий Хилендарски“ за активната си родолюбива дейност, съхраняването на българския език, култура, традиции и вяра и поддържането на българския дух в Чикаго. Отличieto е връчено от тогавашния генерален консул на България в града Иван Анчев.

За своята родолюбива дейност през 2012 г. училището и църквата са отличени и с медал „Иван Вазов“ от Изпълнителната агенция за българите в чужбина.

При получаването на наградата от АБУЧ настоящият директор на училището Даниела Михайлова покани на сцената и нейната предшественичка Боянка Иванова, която е с ключов принос за превръщането на „Света София“ в първото лицензирано българско училище в САЩ извън образователните звена към дипломатическите представителства.

„Редно е тази награда да бъде споделена. Още не бях в Америка, когато училището беше лицензирано“, подчертава Михайлова.

Корените на училището са свързани с една от най-старите български организации в Чикаго. Идеята за създаването на православния храм „Света София“ възниква още през 1938 г., когато при посещението на епископ Андрей Велички местните българи избират комитет, който да работи за неговото построяване. Църковната община е официално регистрирана като организация с нестопанска цел в щата Илинойс през 1946 г.

През 1973 г. за свещеник е назначен протойерей Антим Енев. С неговото участие и с помощта на родолюбиви българи общността купува къща на улица „Лоундейл“ в Чикаго и я преустройва за църковни служби. Първата света литургия в собствения храм е отслужена на 8 декември 1974 г., а скоро след това към него започва работа и българското училище.

Част от най-ранната му история остава недокументирана. Запазени са малко снимки и писмени свидетелства, а имената на някои от първите учители доброволци постепенно избледняват от паметта на общността.

Сред хората, оставили трайна следа в историята на първото българско училище в Чикаго, е семейство Буневи. Съпрузите – с английска и немска филология, посвещават близо две десетилетия на българите в Чикаго, без да получават възнаграждение. Мъжът преподава английски език на възрастните, а съпругата му учи децата на български.

„Двадесет години тези хора работят доброволно, без да получат нито цент, само с ентузиазъм“, разказва Даниела Михайлова.

След промените от 1989 г. в Чикаго пристигат нови български семейства, а с тях и професионални учители. И школото се разраства. През 2001 г. църковното настоятелство взема решение да бъде изграден нов храмов комплекс в предградиято Дес Плейнс. В него са обособени класни стаи за българското училище, а през 2014 г. храмът е осветен от митрополит Йосиф.

По това време Боянка Иванова, която е част от църковното настоятелство, поема ръководството на училището и започва процедурата за неговото лицензиране. Необходимо е то да докаже, че разполага с квалифицирани преподаватели, следва учебно съдържание, съобразено с изискванията на Министерството на образованието и науката, и осигурява определен минимум знания по български език и литература, история и география на България.

„Със „Света София“ започна историята на лицензираните български училища зад океана“, отбелязва Боянка Иванова.

Това се случва години преди държавата

да започне да подпомага финансово българските неделни училища. По думите ѝ процесът по лицензиране тръгва през 2001 г., докато системното финансиране започва през 2009 г.

Признатите от МОН удостоверения имат и важно практическо значение. Ако семейството се завърне в България, детето може да продължи обучението си в съответния клас, без да полага приравнителен изпит по български език. Това значително улеснява адаптацията му в българската образователна система.

Днес в „Света София“ се обучават около 140 деца. Към училището действат две предучилищни групи – за три-четиригодишни и за пет-шестгодишни. Освен български език и родинознание децата учат песни и народни танци. Танцовият състав обединява възпитаници от най-малките до VIII клас, а неговият ръководител развива и формация за възрастни.

С порастването на децата обаче задачата става по-трудна. Американското училище, приятелите, спортът и дигиталните занимания постепенно започват да се конкурират със съботните часове по български.

„Не трябва да се заблуждаваме, че всички идват с огромен ентузиазъм. Родителите трябва да бъдат настойчиви. Ние сме тези, които трябва да им покажем защо е важно“, признава Михайлова.

За половин век около първата класна стая се е разраснала цяла образователна мрежа. Днес в Чикаго и околните предградия, където по приблизителни оценки живеят около 100 000 българи, работят девет наши училища. Почти всички, разказва Даниела Михайлова, са свързани по един или друг начин със „Света София“ – техни основатели или преподаватели са натрупали първия си опит именно там.

Когато помещенията вече не достигат, част от екипа начело с Боянка Иванова се отделя и поставя началото на училище „Джон Атанасов“. Така новото образователно средище не възниква като конкурент, а като продължител и партньор на „Света София“.

Двете училища работят заедно и за признаването на българския език в американската образователна система. През 2017

г. с помощта на Департамента за езиково обучение към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в тях са проведени първите изпити за сертифициране на знанията по български език на различни нива. Оттогава такива изпити се организират редовно.

Сертификатът позволява на учениците да удостоверят владенето на още един език при кандидатстване в американски колежи и университети. А фактът, че българският се говори от сравнително малко хора, според Иванова увеличава стойността на това знание.

„Света София“ има принос и за обединяването на българските образователни средища зад граница. Първата стъпка е направена през 2006 г. в Чикаго по време на Втората световна среща на българските медии. Първоначално се обединяват малкото съществуващи тогава училища в САЩ, а впоследствие инициативата обхваща образователни средища по целия свят и прераства в днешната Асоциация на българските училища в чужбина.

Половин век след първите уроци училището продължава да бъде част от живота на българската общност в Чикаго. Коледа, Баба Марта и първа пролет се отбелязват в голямата зала към храмовия комплекс, а за 3 март и 24 май българските организации и училища се събират заедно. По инициатива на генералния консул Светослав Станков празникът на българската просвета и култура вече се отбелязва с общ парад, концерт с участието на учениците и празник на цялата общност.

„Зад океана е по-трудно заради разстоянието, но може би носталгията е по-силна – тя е пропорционална на отдалечеността от България“, казва Боянка Иванова.

Именно тази носталгия, превърната в доброволен труд, училищни часове и упоритост на поколения родители и учители, поддържа „Света София“ жива вече половин век. А поредното отличие принадлежи не само на сегашното ръководство, а и на всички, които през годините са отваряли вратите на класните стаи – още от времето, когато училищната история се е пишела не в електронни архиви, а в скромните помещения към българския църковен храм.

Снимка БНУ „Света София“ – Чикаго

Половин век след първите уроци училището продължава да бъде част от живота на българската общност в Чикаго

Даниела Михайлова, директор

В коридорите на Ректората на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ се чуват разговори на български с различни акценти. Румънци говорят помежду си на български, украинци обсъждат граматически правила, а студенти от Италия, Португалия, Франция и Япония правят първите си опити да използват новите думи извън учебната зала.

Именно това е една от най-големите цели на 63-тия летен семинар по български език и култура на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – да използват времето си в България пълноценно и да упражняват езика във всеки момент, опознавайки културата и историята ни не през учебника, а през своите очи и чрез личния си опит. Заниманията в Летния семинар започнаха и ще продължат до 31 юли.

Дуляна КОЧЕВА

Летният семинар по български език и култура на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е едно от най-утвърдените международни образователни събития, насочено към студенти, преподаватели, преводачи и изследователи от цял свят, които изучават български език или проявяват професионален интерес към българистиката.

Семинарът съчетава интензивно езиково обучение, културно-исторически лекции, тематични работилници и богата съпътстваща програма, която представя съвременната и традиционната българска култура. Участниците имат възможност да се потопят в живата среда на езика, да работят с водещи преподаватели и да изградят международни академични контакти.

В тазгодишното издание на семинара участват 86 обучаеми от 29 държави. Сред тях има бъдещи филолози, преводачи, преподаватели, изследователи, както и хора с български корени, които искат да опознаят езика на своите предци. Други пък за първи път се срещат с кирилицата.

„Имаме участници, които вече говорят български почти като роден език, но и такива, които никога не са чували българска реч, преди да дойдат тук“, разказва директорът на Летния семинар и преподавател към катедра „Български език“ доц. д-р Атанас Атанасов. Затова обучаемите са разпределени в шест групи според нивото на владение на български език – от напълно начинаещи до такива на ниво C2.

Доц. Атанасов разказва, че най-многобройна тази година е групата на участниците от Украйна. В настоящото издание на семинара те са 12. Разбираемо, преобладават участници от Европа, но също така има от САЩ и Азия.

Обучението обаче далеч не се изчерпва с часовете по практически български език. Всяка сутрин участниците работят в своите групи, а следобед ги очакват лекции по езикознание, литература, превод и култура. Предвидена е и богата програма с литературни разходки, музейни посещения, срещи със съвременни български писатели и интересни работилници.

„Стремим се не само да преподаваме езика, а чрез всичко, което е част от българската култура, да достигнем до обучаемите“, казва гл. ас. д-р Катрин Костова от катедра „Български език като чужд“, която преподава в групата на обучаемите с ниво между B1 и B2. Според нея най-важното е участниците да почувстват езика в неговата естествена среда – по улиците на София, в музеите, в разговорите и срещите с българските автори.

Сред най-вълнуващите моменти за чуждестранните студенти са именно срещите със съвременни писатели. Тази година те разговарят с Георги Господинов и Тони Николов, а много от тях вече са прочели техни произведения – на родния си език или направо на български. В края на семинара всеки участник получава не само сертификат, но и книги от съвременната българска литература и класически произведения, с които да продължи своето пътешествие към езика и след напускането на България.

Снимки „Аз-буки“ 63. летен семинар

Лесно ли се учи български език

Близо 90 участници от 29 държави се включват в 63-тото издание на Летния семинар на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Гл. ас. Катрин Костова

Стефан Немет

Преподавателите признават, че не съществува универсален отговор на въпроса за кого българският език е най-труден. Славянските езици дават известно предимство в началото, но сложната българска глаголна система изравнява предизвикателствата. От друга страна, участници, които вече владеят няколко чужди езика, често напредват по-бързо благодарение на натрупания си опит в изучаването им.

В края на трите седмици всички полагат финален тест, който показва колко голям е напредъкът им. „Разликите между входното и изходното ниво са доста сериозни“, отбелязва доц. Атанасов.

Напълно разбираемо, напредък има при всички обучаеми. За някои той може да се измери в умението свободно да се представи на български език, а за други – да се отпуснат да разговарят с българи на улицата или в магазина.

Не по-малко важна част от програмата е опознаването на България извън учебната аудитория. Освен разходки из центъра на София участниците посещават музеи и културни забележителности. Тази година имат възможност да изкачат и Витоша, както и да направят еднодневна екскурзия до Банско.

„Когато ги водим на обиколка из София, за мен винаги е много емоционално. Ние, като жители на този град, често не забелязваме това, което той ни предлага. А при тях още щом излезем от подлеса на Софийския университет и тръгнем по жълтите павета, виждам как лицата им се променят. Започват с любопитство да оглеждат всичко около себе си и да откриват онези малки неща, които ги впечатляват“, разказва гл. ас. Катрин Костова.

Споделя още, че беседите винаги се радват на голям интерес. „Силно впечатление им направи и обиколката на сградата на Ректората и неговата история“, допълва тя. Спомня си, че миналата година заниманията са се провеждали в 137. кабинет, или т.нар. Ректорския кабинет. „Усецането да работиш там е различно – както за тях, така и за нас. Чувствах се специален“, посочва Костова.

За краткия период, докато са в България, участниците в Лятната академия имат възможност да присъстват и на традиционна българска вечер с българска кухня. Включват се и в много интересни практически работилници. Сред тях е „Песенният фолклор на България“ с ръководител д-р Ваня Монева и екип от Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“. Те представят

красиви песни от различните етнографски области на България. „Курсистите изпяха песента „Боряно, Борянке“ и за първи път танцуваха право хоро“, посочва Костова.

В тазгодишното издание за втори път ще се проведе и работилницата „Фолклорна магия. Езикът на българския танц“ с Николай Несторов – хореограф и главен художествен ръководител на Ансамбъл „София – 6“.

Участниците имат възможността да бъдат част и от езикови работилници със занимателни игри и любопитни въпроси.

„Аз-буки“ разговаря и с един от тазгодишните участници в семинара – Стефан Немет, учител по история в сръбско училище в Унгария. Учи специалността „Балканистика“ с разширено изучаване на български език в Университета в Сегед в Унгария.

„България е първата страна, която посетих сам, без родителите или учителите си“, разказва 26-годишният Стефан Немет. През последните шест години е идвал много пъти в страната ни. За втори път е част от Летния семинар на Софийския университет, като е бил участник и в Международния семинар по български език и култура на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Немет говори свободно на български език и наистина харесва страната ни. А на въпроса кое най-много обича в нея, той отговаря с усмивка: „Шкембе чорба, шопска салата, ракия!“. Но извън шегата признава, че е впечатлен от историята на България и иска да научи колкото се може повече.

„Тази година на семинара сме трима студенти от Унгария и помежду си се опитваме да си говорим само на български“, казва Стефан Немет. Признава, че езикът ни е труден за изучаване, но за него е една идея по-лесно, защото владее отлично сръбски. „Нямам проблем с думите, но с граматиката – да. Там има много различия в двата езика“, посочва той. Едно е сигурно обаче – трудностите няма да го уплашат и той със сигурност отново ще се върне в България.

„След края на Летния семинар искам обучаемите да си тръгнат с обич към преживяното, към езика, към народа, към литературата и културата. Просто с обич към българското“, завършва разказа си и гл. ас. Костова.

Международен уебинар на тема „Идеи отвъд границите: форум за млади изследователи 2026“ се проведе в Българската академия на науките. Онлайн събитието включва интердисциплинарни лекции на млади учени от БАН, които споделят изследователски опит и познания със студенти от Университета „Лок Язрути Кенгра“ от Индия. Д-р Пламен Петков от Департамента по психология в Института за изследване на населението и човека на БАН представи свое изследване „Доверието като противодействие на тревожността. Межкултурна адаптация и психометрична валидизация на скалата за доверие в близките взаимоотношения на Ремпел, Холмс и Зана (1985) в България“.

Зина СОКОЛОВА

Пламен Петков започва научната си кариера малко по-късно поради простата причина, че има известно забавяне от завършване на средното образование до продължаването в университет. Преди да вземе окончателно решение, той пробва да работи различни неща, за да се ориентира какво точно иска. Привлича го психологията, която му е доста интересна, а в момента е и много популярна. Тя засяга всеки човек по някакъв начин. И поради тази причина решава, че това е най-доброто поле, в което може да се изяви. Преди това 2 години учи в Лесотехническия университет, но бързо разбира, че това не е неговото призвание. Сега се чувства добре, където е. Смята, че психологията е необятна и много интересна.

Когато почва да следва психология Пламен Петков, както и повечето студенти в тази специалност, се насочва към клинична психология. Но впоследствие вижда, че за него много по-подходяща е социалната психология. Младият учен изследва групите, отделния индивид в тях. Интересува се от това как индивидът влияе върху групите, как групата влияе върху индивида. Но не се отказва от идеята да бъде и терапевт. По тази причина завършва и обучението си за психотерапевт.

„Според мен, както е важно да знаем клинична психология, за да върви терапевтичният процес, също така е много важно да познаваме много добре и социалната психология – казва Пламен Петков. – Поради простата причина, че не живеем изолирано от обществото и е хубаво да виждаме как то влияе върху изборите ни, върху несъзнаваните модели, които имаме, как се е оформило спрямо тях.“

Младият учен си дава сметка и че точно социалната психология много му помага и в психотерапевтичната практика. За уебинара избира да говори по темата на дисертацията, която се фокусира върху доверието. А както виждаме и по цял свят, и конкретно в България, има сериозен спад на доверието между индивидите в обществото. И поради тази причина в дисертацията той разглежда какви са детерминантите, какви са причините да възникне доверие между двама човека. Научният труд разглежда именно тези причини между приятели и между делови партньори, тоест в организационна среда. Изследването, което представя на уебинара, е свързано с доверието в интимните взаимоотношения.

За целта на своето проучване той използва въпросник, който определя нивото на доверие в интимната връзка. Това е отделен проект от дисертацията, но би било едно идеално допълнение към това, което вече е разглеждал.

Основната част е именно за детерминантите в междуличностното доверие, като там изследванията са насочени към това какво всъщност ни кара да се доверим на другия и какво кара пък другият да се довери на нас. Кое причинява разпада на доверието? Кои са най-честите причини за възникването на доверие или за загубата на доверие?

Доверието е спойката, лепилото на обществото

Прекаленото обгрижване на детето го прави несигурно и безпомощно

Надеждност и съгласуваност

Българската адаптация значително превъзхожда оригиналната канадска валидация от 1985 г. по показателите за вътрешна съгласуваност.

Интерпретация: Скалата демонстрира „отлична“ надеждност. Високата корелация между елементите подсказва за дълбок културен консенсус относно определението за доверие в България.

Снимка: Личен архив

Д-р Пламен Петков представя изследване, свързано с доверието в интимните взаимоотношения

„В началото изследването на доверието ми беше доста далечна тема. Но в един момент, просто когато започнах да правя литературния обзор, видях всъщност, че в литературата доверието се определя като спойка, като лепило на обществото“, казва ученият.

Изследването показва, че преживяванията в юношеството предопределят да имаме или не доверие в хората. А според утвърдени теории е много важно как си взаимодействаме с родителите си. Това е абсолютен показател. Основата, от която се тръгва.

Но във времето преживяванията, които сме имали с родителите, все повече отстъпват място на социалната група, на приятелите. И тази динамика, която възниква, определя след това дали ще имаме по-високо или по-ниско доверие в останалия свят.

Това важи за приятелските отношения.

Докато в организационна среда се гледа по-скоро благонадеждността на служителя. Това е основният фактор – доколко колегите, с които човек работи, са благонадеждни и може да се разчита на тях. Това е по-скоро нещо, което определя дали ще имаме доверие в колегите си.

За целите на изследването д-р Петков пуска анкета в социалните мрежи. Откликват много хора и това всъщност е един от показателите, че хората искат да имат пръст в това да се разкрие един научен факт. От получените резултати д-р Петков отбелязва факта, че свръхпротективните родители допринасят детето да няма високо доверие в другите хора извън семейството.

Това е доста контрапродуктивно поради простата причина, че според теориите колкото повече родителите обгрижват детето, подготвяйки го да се справя в обществото, толкова по-ниско доверие има то към околния свят и съответно по-трудно се справя. И родителите всячески се опитват да го предпазват. Това може би е културна особеност специално за България, но данните са такива. И детето израства доста несамостоятелно, което е сериозен проблем. То е несигурно във външна среда и разчита само на семейството.

В България семейството е основна единица и всичко пренасяме към него. Съветваме се за всичко със семейството и този модел реално все още съществува. Той е част от развитието на човека, но въпросът е как да се избегне ефектът от свръхпротекцията и пораждането на недоверие. Когато детето е малко, е нормално да бъде закриляно. Но това трябва да намалява с времето.

Следващата крачка на учения е да изследва как травмата, която се пренася през поколенията, влияе в момента на нивата

на доверие в България.

„Интересно ми е от различни периоди в българската история как травматичните събития, които са се случвали на хората, се пренасят от поколение в поколение и как това в момента влияе на нивата на доверие между нас. А нещата са много по-сложни, отколкото ги определяме. А и в психологията няма абсолютно лошо и абсолютно добро, винаги е смесено“, обяснява д-р Петков.

Според учения е важно да открием тези фактори, които в момента, в конкретната ситуация, в конкретното време подкрепят това да може едно общество, в случая българското, не просто да съществува, а да процъфтява. И кои са тези фактори, които спират това процъфтяване, този начин на растеж на обществото.

„Искам да видя всъщност доколко в момента тези травми спират това процъфтяване и доколко може да се повлияе върху тях“, подчертава д-р Петков.

И когато има доверие между хората, това способства и за социалния капитал на даденото общество. А когато доверието е ниско, съответно хората са по-разединени. Всеки живее в собствения си свят, в собствения си балон и връзката между хората се нарушава.

„Моят научен ръководител професор Йоланда Зографова е разглеждала това, но и тази тема в България не е толкова дълбоко изследвана – казва Пламен Петков. – Някои източници също показват, че колкото е по-високо доверието в институциите, толкова по-високо е и междуличностното доверие в обществата, в което има логика.“

И още нещо, което прави впечатление на учения, защото той използва няколко скали, няколко въпросника в самото изследване, има и скала за конформизъм. Резултатите показват, че колкото повече се поставя под въпрос нормите на групата, толкова по-високо доверие вдъхваме в отсрещния човек. Или иначе казано – колкото повече не приемаме като чиста монета нормите на дадена група или на даден човек, толкова по-високо доверие той ни гласува на нас, толкова повече му вдъхваме доверие на този човек.

Не е ли парадоксално? „Ами според мен има логика, защото, ако приемем, че нашето общество все пак клони към индивидуализъм, колкото и да се посочва, че е конформистко и така нататък, все пак поколенията започват да се променят и все повече започваме да клоним към индивидуализъм“, казва д-р Петков.

Конвергентна валидност

-0.861
Spearman's Rho (ρ)

$p < .001$

Противоположност срещу тревожността

Съществува много силна отрицателна корелация между доверието в интимната връзка, **Trust (zTI)** и тревожността, привързаност**Anxious Attachment (zRS)**.

В българската извадка, междуличностното доверие е основната основа на сигурността във взаимоотношенията; с нарастването на доверието тревожността, свързана с привързаността, изчезва.

„Доверието е крайният камион.“ в България то е цялата основа.“

Съюзът на физиците в България и фондация „Еврика“ организират в рамките на 54. национална конференция по въпросите на обучението по физика национален конкурс за есе, който от 2025 г. носи името на проф. Никола Балабанов, за ученици и студенти на тема „Физиката за мен е...“. Над 200 участници от 45 средни училища и 21 студенти от 4 висши училища в три възрастови групи (VI – VIII клас, IX – XII клас и студенти) от 42 града показаха задълбочени познания по физика. Поради големия брой есета, които заслужават да бъдат отличени, журито реши за I, II, III място и за поощрения да бъдат класирани по няколко есета. Дадени са 5 поощрения и 1 специална награда за VI – VIII кл.; 6 специални награди за IX – XII кл., както и 2 специални отличия – за отборно представяне на СУ „Хаджи Мина Пашов“ – Сливен, с научни ръководители Пенка Василева и Анета Стоянова и на СУЕЕ „Св. Константин-Кирил Философ“ – Русе, с научен ръководител Румяна Георгиева.

Мегуен партньор на форума е Национално издателство „Аз-буки“.

По традиция вестник „Аз-буки“ публикува отличените творби.

„Слънчев ореол“ от Владислав Маринов – I курс, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, първо място от Националния фотоконкурс за ученици и студенти на тема „Физика в един кадър“, проведен в рамките на 54. национална конференция по въпросите на обучението по физика

Въпросът „Защо?“ няма краен отговор*

Христиан Костадинов – X кл., III място
СУ „Иван Вазов“ – Вършец
Научен ръководител – Венета Максимова

От най-ранни времена човекът се е стремил да разбере света около себе си и закономерностите, които го управляват. Въпросът „Защо?“ стои в основата на този стремеж и продължава да движи човешкото познание напред.

Физиката за мен не е просто науката, която изучава естествения свят, нито съвкупност от формули и уравнения, наподобяващи математиката. Тя е продължение на философската мисъл и на един от най-старите човешки въпроси – „Защо?“. Този въпрос е задаван още от древността и винаги е получавал отговори, съобразени със знанията на своето време. „Защо това работи?“ остава същият въпрос, но отговорът се променя с всяко ново откритие и с всяка нова връзка между на пръв поглед две несвързани явления. Историята на физиката показва, че много учени са възприемали своите теории като окончателни само за да бъдат по-късно допълнени, променени или опровергавани. Именно в тази непрекъсната промяна откривам същността на физиката.

Древногръцките мислители заедно с учението от арабския и индийския субконтинент самостоятелно полагат основите на философската мисъл, върху която се базират повечето науки. Те подхождат към въпроса „Защо това работи?“ чрез логически разсъждения и извеждат фундаменталните принципи на науки като математика, аритметика, геометрия, физика и астрономия. Както вече споменах обаче, тези принципи винаги са били абсолютни. Вземайки Исак Нютон като пример, виждаме как той добавя два цвята към видимия спектър, за да съответстват на неговите виждания. Освен това част от оптичните ефекти, които представя като доказателства, са били подбрани така, че да съвпадат с предложените от него формули. По сходен начин физи-

ците през XX век смятат, че почти са разкрили цялата позната физика. Когато Алберт Айнщайн, Вернер Хайзенберг и Ервин Шрьодингер застрашават класическите представи с новите си теории, много учени отричат тяхната валидност. Впоследствие се оказва, че тези теории са верни (поне докато не бъдат допълнени или променени), и така се открива изцяло нов дял за изучаване. Ние приемаме тези учени като изключително интелигентни, каквито безспорно са, но това не означава, че идеите им не могат да съдържат грешки. Това обаче не значи, че всички закони трябва да бъдат отхвърляни. Съмнението към даден закон е важно, но само когато е обосновано. Айнщайн се осмелява да оспори гравитационната теория на Нютон, но го прави, изхождайки от хипотеза, която може да бъде проверена експериментално. Основателите на физиката са ни дали гравитационните блокове, които ние използваме, за да разширяваме границите на човешкото познание.

В моя ограничен опит съм забелязал, че отговорите на много прости въпроси се изменят с натрупването на нови знания, получени от различни източници. Като по-малък смятах, че светлината представлява проста, праволинейна съвкупност от атоми. Това разбиране се промени, когато в интернет попаднах на видео, обясняващо експеримента с двойния процеп. За първи път се сблъсках с подобна информация и първоначално дори не я разбрах. След като изгледах още подобни видеа в рамките на няколко седмици, започнах да изграждам начална представа за квантовия свят и бях силно изненадан от вълновия характер на светлината. Тези видеа ми отвориха очите за факта, че не всичко е толкова елементарно, колкото изглежда, и положиха основите на начина ми на мислене.

Научих се да не се страхувам от неизвестното, а да го изследвам*

Елфиде Шериф – XI кл., III място
СУ „Васил Левски“ – Крумовград
Научен ръководител – Лейла Ахмед

Когато бях малка, светът около мен не беше съставен от формули, закони и величини. Той беше приказка. Всяко явление имаше своя собствена история, създадена от детското ми въображение. Небето не беше безкрайно пространство, а огромно платно, върху което някой всяка вечер подреждаше звездите, за да не се чувстваме сами. Вятърът не беше движение на въздушни маси, а невидим пътешественик, който тича между дърветата и шепне тайни. Когато светкавица разсичаше небето, вярвах, че то се опитва да ни каже нещо важно, но на език, който още не разбирах.

Помня как се опитвах сама да си обяснявам нещата. Ако хвърлях камъче нагоре и то неизбежно падаше, си мислех, че Земята го обича прекалено много, за да го пусне. Ако ледът се топеше в ръката ми, вярвах, че той просто се уморява да бъде студен. Това бяха моите първи „научни“ теории – родени не от знания, а от чисто въображение и любопитство.

С времето обаче започнах да пораствам. Светът остана същият, но погледът ми към него се промени. Срецинах се с физиката – наука строга и удивително красива. Тя не разруши магията, която виждах като дете, а ѝ даде нов смисъл. Разбрах, че звездите са огромни тела, в които се ражда енергия. Че вятърът следва закони. Че гравитацията е сила, която управлява Вселената.

Физиката ме научи да виждам ред там, където преди виждах хаос, и смисъл там, където преди имаше само въпроси. Тя ми

показа, че зад всяко явление стои причина, а зад всяка причина – човешко търсене. И най-важното – научи ме да не се страхувам от неизвестното, а да го изследвам.

В гимназията по време на един обикновен час по физика се случи нещо необичайно за мен. Запознах се с историята на Мария Кюри – жена, която промени не само науката, но и представата за възможното. Тя е първата жена, удостоена с Нобелова награда, и единственият човек в историята, получил Нобелова награда в две различни научни области. Но зад тези факти стои не просто гениален ум, а изключителна човешка сила. Мария Кюри работи в условия, които днес трудно можем да си представим – без признание, без подкрепа, често дори без елементарни условия за безопасност. Тя посвещава живота си на изследването на радиацията, открива нови елементи и поставя основите на съвременната ядрена физика. В свят, доминиран от мъже, тя не търси привилегии, а истина. Не търси слава, а знание. И именно затова остава завинаги в историята.

Историята ѝ ме накара да се замисля колко често хората се отказват, защото им е казано, че „не могат“. Мария Кюри ми показа, че когато човек – а особено жена, повярва в себе си и в своята цел, трудностите не са пречка, а изпитание. Тя е доказателство, че науката не познава граници, когато зад нея стои страст и отдаденост. За мен тя се превърна в символ на това как физиката може да бъде не само знание, но и съдба.

Езикът, на който Вселената разказва своята история*

Велимир Тодоров – XI кл., III място
СУ „Константин Константинов“
АО „Д-р Петър Берон“ – Сливен
Научен ръководител – Пенка Василева

Много учени са казвали велики думи за тази наука. Една от любимите ми мисли е на Алберт Айнщайн – „Физиката е по-важна от знанието“, и колкото и парадоксално да звучи, че точно физиката – най-строгата, „математична“ наука, ме научи, че без въображение няма открития. Че не можеш да формулираш уравнение, ако първо не си се осмелил да мечтаеш.

Физиката за мен започна с любопитство – онова тихо, но упорито желание да разбера защо светът е такъв, какъвто е. Първите ми въпроси не бяха свързани с формули, а с явления: защо светлината се пречупва, защо гравитацията идва след светкавицата, защо небето нощем е тъмно и как звездите остават на него.

Тези въпроси, които на пръв поглед изглеждат детски, се оказаха първата ми среща с най-дълбоките тайни на Вселената. С времето разбрах, че физиката не дава всички отговори наведнъж, но винаги показва пътя към тях.

Физиката за мен е езикът, на който Вселената разказва своята история, която не е просто сбор от формули, вектори и уравнения, а начин да се докоснем до най-дълбоките закономерности на битието – от трептенето на елементарните частици до гравитационния танц на галактиките.

Физиката за мен е постоянен диалог между експеримента и теорията. Тя започва с наблюдение, преминава през хипотеза, формализира се чрез математически модел и накрая се връща към опита, за да бъде потвърдена или отхвърлена. Така се раждат закони като втория принцип на термодинамиката, който въвежда понятието „ентропия“ – мярка за безпорядък

и, но и за необратимостта на времето. Чрез него разбираме: защо чашията се чути, но никога не се сглобява сама; защо миналото и бъдещето не са симетрични; защо всяка система изисква енергия, за да се поддържа. Физиката докосва философията, защото поставя въпроса „Защо времето има посока?“. Така тя се превръща в метафора на живот – ако не вложим усилие, настъпва хаос.

И тук идва ред на квантовата механика, която разрушава интуицията ни. В нашия микросвят частиците имат вълново-частичен дуализъм, описван чрез уравнението на Шрьодингер; наблюдението влияе на резултата; принципът на неопределеността на Хайзенберг поставя граница пред това, което можем да знаем едновременно за импулса и положението. Светът вече не е напълно детерминистичен, а вероятностен. Както казва Нилс Бор, „който не е шокиран от квантовата теория, не я е разбрал“. За мен това е доказателство, че физиката не ни дава удобни истини, а смели, често парадоксални прозрения.

И докато това е в микросвета ни, то в макросвета Теорията на относителността променя представата ни за пространство и време, обединявайки ги в четиримерен континуум – пространствено-време. Масата се превръща в изкривяване на геометрията, а гравитацията – в геометричен ефект. Така уравненията на Айнщайн не просто описват движение, а самата структура на реалността. Черните дупки, гравитационните вълни и космологичната константа вече не са фантазия, а експериментално потвърдени следствия на теорията.

* Заглавията са на редакцията. Есета се публикуват със съкращения.

Да свирим „Тих бял Дунав“ на парахода „Радецки“

Талантливите ученици от Младежкия духов оркестър „Берковица“ изпълняват Ботевия марш по време на парадно плаване

Стефа МАРИНОВА

Ботевият марш звучи в изпълнение на талантливи деца от Берковица по време на парадното плаване на парахода „Радецки“ по случай 60 години от построяването на репликата на историческия кораб. Талантливите ученици от Младежкия духов оркестър „Берковица“ към Обединена школа по изкуствата „Проф. Петко Наумов“ при Народно читалище „Иван Вазов 1872“ получават невероятната възможност да изсвирят емблематичната песен „Тих бял Дунав“ по покана на Националния музей „Параход „Радецки“.

„За нашето читалище и оркестър беше огромна чест и удоволствие да участваме в парадното плаване на парахода по Дунава. Беше уникално събитие. Щастливи сме, че децата получиха тази невероятна възможност. В цяла България това е вторият оркестър, съпил и свирил на парахода „Радецки“. Първият е на Военноморските сили от Варна“, споделя пред „Аз-буки“ Мирослав Тошев, помощник-ръководител на оркестъра.

Децата са избрани да свирят на парадното плаване благодарение на своя талант, с който впечатляват служителите на Националния музей „Параход „Радецки“ при първата им среща.

През април фондация „Искам бебе“ кани оркестъра да направи благотворителен концерт в Козлодуй. Тогава Тошев моли организаторите да попитат дали е възможно да се качат на парахода и да изсвирят марша. За своя радост получават положителен отговор и за първи път стъпват на парахода.

„Децата бяха облечени със своите костюми. С начина, по който свиреха, те направиха впечатление и хората на кораба останаха очаровани от тях. Още преди да си тръгнем от първото ни качване, ни питаха дали ще имаме възможност да дойдем за отбелязването на 60-годишнината“, разказва помощник-ръководителят как децата от Берковица са избрани да свирят на парадното плаване.

Младежкия духов оркестър „Берковица“ към Обединена школа по изкуствата „Проф. Петко Наумов“ при НЧ „Иван Вазов 1872“ е създаден през 2013 г. Ръководител и диригент на оркестъра е Иван Павлов.

Първият випуск поема пътя си, след като завършва през 2021/2022 г. Младите таланти, които към момента са част от състава, се присъединяват есента на 2022 г.

Общо 18 ученици участват в заниманията на школата към читалището в Берковица. Най-големият музикант наскоро навършва 17 години. Най-младите са на 9 години и се присъединяват тази година, като сред тях е и първото момиче в оркестъра. Тя свири на тромпет, а връстниците ѝ – на чинели и на барабанче.

Заниманията с децата продължават всекидневно през цялата учебна година. „Всеки следобед от понеделник до петък, след като децата свършат училище, се провеждат индивидуални репетиции с всяко дете. Първия учебен срок правим само две общи репетиции. Във втория учебен срок, когато започват да се провеждат и повечето участия, се събираме всеки ден на общи репетиции“, обяснява помощник-

ръководителят Мирослав Тошев.

До миналата година той е бил музикант от Берковската духовна музика, където в продължение на 25 години е бил солист. Тошев често разказва на децата какво е чувството да излезеш на голяма сцена пред много хора.

„Разказвам им колко е хубаво и те ме слушат с интерес. Зареждам ги с позитивна енергия. Музиката им носи удоволствие. На крехката възраст, на която са, вече излязоха на по-голяма сцена и се справиха много добре. Вече показват много неща на редица места“, казва събеседникът ми. По думите му за възрастта на децата е по-добре да участват в концерти, отколкото в състезания. „По-добре да ги поощряваме всичките, за да могат да се запознават оркестър с друг оркестър, да свирят заедно, да се радват и да получават едни и същи неща“, на мнение е Тошев.

Младите музиканти са неизменна част от градските тържества, събития, чествания на празници. Миналата година в началото на юни оркестърът гостува на фестивала „Странджа моя, люлчина“ в Царево и получава специалната награда на кмета за впечатляващите си изпълнения.

„Децата показаха, че на сцената се държат като големи музиканти. С излизането на сцената и със засвирването си учениците спечелиха цялата публика“, казва с

гордост помощник-ръководителят.

Преди година са поканени да участват и в 52-рите празници на културата във Велинград, част от които е отбелязването на Деня на духовите оркестри. Берковската група отново прави впечатление на жители и гости на града и ги вдига на голямо хоро.

Тази година младежите имат участия в Международния кулинарно-фолклорен фестивал в Зайчар, Сърбия, във Фестивала на младежки духови оркестри „София брас фест 2026“, от който са част за втора година, както и във Фестивала на ученическите и младежките духови и фанфарни оркестри „Ваканция, ура!“, където публиката също ги приема много добре.

За завършек на учебната година правят концерт за жителите на Берковица в градинката пред читалището.

„Разказахме на нашите съграждани къде сме ходили и какво сме правили. Зави се хубаво нашенско хоро и така изпратихме децата във ваканция. В Северозападна България винаги сме се славели с духовата музика и за местните хора тя е голямо богатство, което имаме. Те много поддържат и уважават това, което правим“, споделя Тошев.

Младежкия духов оркестър „Берковица“ при НЧ „Иван Вазов 1872“ дава тласък и в бъдещата реализация на своите

музиканти. Гордост за ръководителите на оркестъра е, че две момчета от първия випуск продължават да се занимават професионално с музика. И двамата са участници в Берковската духовна музика и работят там.

Едното момче става част и от представителния гвардейски оркестър на България. Тошев споделя, че именно той го запалва по инструмента, на който свири. А за самата подготовка за гвардейския оркестър роля има диригентът на оркестъра Иван Павлов.

„Той е един от най-добрите педагози, които познавам. Прекрасен музикант. Гвардейският оркестър прие с радост и позитивизъм нашето момче, защото при тях идва готов музикант, който започва да свири, когато му сложиш нотите“, обяснява Тошев.

Той допълва, че колкото повече добри музиканти излязат от тяхната школа и се реализират с музиката, толкова по-добре.

„Така го правим тука, в Северозапада, и по-точно в нашата школа в Берковица. Духовата музика за този регион е много хубава. Винаги е била и винаги ще бъде. Стараем се и продължаваме да работим с всеки индивидуално и най-накрая с всички заедно, за да се получи това, което се чува по сцените“, казва още помощник-ръководителят.

Снимки: Личен архив

Ботевият марш звучи в изпълнение на талантливите деца по време на парадното плаване на парахода „Радецки“ по случай 60 години от построяването на репликата на историческия кораб

За завършек на учебната година Младежкия духов оркестър „Берковица“ прави концерт за жителите на града

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

РЕДАКТОРИ:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg

д-р Дилиана Кочева
d.kочева@azbuki.bg

Антоанета Найденова
a.naydenova@azbuki.bg

Виктория Гълъбова
v.galabova@azbuki.bg

Степа Маринова
s.marinova@azbuki.bg

Боряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bg

ГРАФИЧЕН ДИЗАЙН:

Иво Христов

i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов

p.vladov@azbuki.bg

СТИЛИСТ-КОРЕКТОР:

Анелия Врачева

a.vracheva@azbuki.bg

ФОТОРЕПОРТЕР:

Олег Попов

РЕКЛАМА И

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

КОРЕСПОНДЕНТИ В СТРАНАТА:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Бургас – Дана Митева
0898361338

Варна – Розалина Димитрова
088 339920

Видин – Борислава Борисова
vidinstar@gmail.com

Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712

Смолян – Ангел Добриков
088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Степа Маринова

Предпечатна подготовка:
НИОН „Аз-буки“
Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат
Авторските права на публикуваните
текстове и илюстрации са
собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната
и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки
и върхови технологии“

Талантът избира знанието

Единадесет ученици и два класа от Кюстендил
получават призове за високи постижения

Северина ДИМИТРОВА

Община Кюстендил
отличи най-изя-
вените ученици и
ученически колек-
тиви за учебната
2025/2026 г., пре-
върнали се в пример за знания, та-
лант, активна гражданска позиция
и достойно поведение.

На тържествена церемония в
Младежкия център кметът инж.
Огнян Атанасов връчи наградите в
традиционните конкурси „Ученик
на годината“ и „Клас на годината“.

Инициативите, организирани
съответно за трета и шеста поред-
на година от Местната комисия за
борба срещу противообществените
прояви на малолетните и непълно-
летните при община Кюстендил,
насърчават младите хора, които
съчетават високи образователни
резултати с активно участие в учи-
лищния живот, успехи в науката,
спорта, изкуствата и доброволче-
ските инициативи.

„Днешното отличие е не само
признание, но и отговорност. От
този момент вие сте пример за
своите съученици и за по-малките
ученици. Те ще гледат към вас, ще
следват вашите успехи и поведе-
ние. Продължавайте да вдъхно-
вявате с труда, постоянството и
достойното си отношение, защото
обществото ни има нужда именно
от такива млади хора“, обрвна се
към отличените кметът на общи-
ната инж. Огнян Атанасов.

Снимка: Асторън

Отличията се присъждат на ученици и ученически колективи, които са пример
за своите връстници както с успехите си, така и с поведението си

В конкурса „Ученик на годината“
бяха отличени единадесет учени-
ци от основни и средни училища
в общината. Сред тях са млади
хора с отличен успех, носители
на национални и международни
отличия в областта на математи-
ката, роботиката, чуждите езици,
спорта, природните науки и до-
броволчеството. Общото между
тях са високите резултати, актив-
ното участие в училищния живот
и личният пример, който дават
със своите знания, дисциплина и
обществена ангажираност.

Всеки от отличените ученици
получава грамота от кмета на
община Кюстендил и ваучер на
стойност 50 евро като признание

за постигнатите успехи.

За „Клас на годината“ в прогим-
назиален етап е определен V „а“
клас на ПМГ „Проф. Емануил Ива-
нов“ с класен ръководител Албена
Джонева. Отличието е признание
за отличния успех на учениците,
активното им участие в олимпиади
и състезания, както и за добрия
училищен климат и липсата на
дисциплинарни нарушения.

В гимназиален етап победител е
IX „а“ клас на същото училище с
класен ръководител Галина Горче-
ва. Учениците впечатляват с високи
академични резултати, участие в
национални и международни съ-
стезания и силно развито чувство
за екипност и взаимна подкрепа.

Двата класа получават плакет и
парична награда в размер на 750
евро, предназначена за реализиран-
е на общообразователно пътува-
не, инициатива или друго събитие
по техен избор. Грамоти за участие
бяха връчени и на останалите кла-
сове, включили се в конкурса.

Основната цел на инициативите
е да насърчават не само високите
учебни постижения, но и изгражда-
нето на ценности като отговорност,
уважение, лидерство, толерантност
и активна гражданска позиция. От-
личията се присъждат на ученици
и ученически колективи, които са
пример за своите връстници както
с успехите си, така и с поведение-
то си.

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Средствата за работна заплата
в едно предприятие включват
не само основните месечни въз-
награждения, но и различните
доплащания, бонуси, обезщетения
и други плащания, свързани
с положението на труда. Тяхното раз-
пределение зависи от числеността
и структурата на персонала,
заеманите длъжности, трудовия
стаж и професионалния опит, по-
стигнатите резултати, както и от
финансовото състояние и целите
на предприятието.

Как се определят и разпределят средствата за работна заплата в предприятието

Работодателят разпределя тези средства
при спазване на трудовото законодателство,
вътрешните правила за работната заплата и
приложимия колективен трудов договор. Усло-
вията и размерите на възнагражденията могат
да бъдат променени при увеличение на мини-
малната работна заплата, промяна в структурата
на персонала, договаряне на нови доплащания
или настъпване на други обстоятелства. Как се
определят основните и допълнителните възна-
граждения и какви документи са необходими за
признаване на трудовия стаж и професионалния
опит?

Средствата за работна заплата се определят
по вид, размери и условия за изменение, като
за отделни доплащания се добавят и други
регламенти. Така например във връзка с допъл-
нителното трудово възнаграждение за трудов
стаж и професионален опит за новопостъпили
работници или служители се конкретизират
условията, прилагани за установяване сходство
на работата, длъжността или професията при
друг работодател, с оглед зачитането на стаж.

В рамките на наличностите и законите изис-
квания работодателят разпределя средствата
за работна заплата въз основа на утвърдената
численост и структура на персонала, размера
на основните месечни заплати по длъжности,
размерите на допълнителни възнаграждения
с постоянен характер (за придобит трудов стаж
и професионален опит, или т.нар. клас прослу-
жено време), постигнатите резултати и цели на
компанията и други.

Работодателят може да коригира разчетите
за размера и разпределението на средствата

за работна заплата при промени в изброените
показатели и обстоятелства. Пример за подоб-
но обстоятелство е изменението на равнището
на минималната работна заплата за страната
или пък подписването на колективен трудов
договор, в който има договорености относно
заплащанията. За второто е необходимо обаче
предприятието да бъде обвързано с действието
на колективния трудов договор.

Индивидуалният размер на основната месечна
заплата на работещите по трудово правоотноше-
ние при пълно работно време не може да бъде
по-нисък от нормативно определения минимал-
ен осигурителен праг по основни икономиче-
ски дейности и класове професии на работната
заплата за страната. Конкретните размери на
индивидуалните основни месечни заплати на
работниците и служителите се определят по
реда и условията, определени в Кодекса на труда
в България и в съответните вътрешни правила
за работна заплата на отделното предприятие.

При разпределението на работната запла-
та следва да бъде уточнено и допълнително
възнаграждение за придобит трудов стаж и
професионален опит в размер на процентно съ-
отношение от индивидуалната основна месечна
заплата за всяка година за придобит трудов стаж
и професионален опит. Придобитият трудов стаж
и професионален опит се доказват въз основа
на предоставените документи за трудов стаж и
характера на извършваните дейности.

Документи, които служат за доказване, са тру-
довата книжка, професионална характеристика,
длъжностна характеристика, карти за оценка на
работното място и др.

СЪСТОЯНИЕ НА БЕЗПЛОДИЕ БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ (1869-1942)	НАЗВАНИЕ НЕМСКИ МОТО-ЦИКЛЕТИ	НАЧАЛНА ЕЗИКОВА ФОРМА ГЕРОИНЯ ОТ „СЪБДАНАТИ МОЛИТВИ“	ГЕРОИНЯ НА БАЛЗАК ОТ „ИЗГУБЕНИ ИЛЮЗИИ“ ФРЕНСКИ КОМПОЗИТОР	ФРЕНСКИ РЕЖИСЬОР (1889-1963) УРЕД ЗА ОТБОРЯВАНЕ НА ЗАВЪРТАНИЯ НА КОЛЕЛО	ВИД ТЕСТЕН СЛАДКИШ ЛИТЕЙНО ЗАВЕДЕНИЕ	СТРЕСОВО СЪСТОЯНИЕ	МОДЕЛ АВТОМОБИЛИ НА „ТОЙОТА“ РЕКА В УНГАРИЯ	ПАМЕТНИК В ЧЕСТ НА СЪБИТИЕ ДРЕВНО ТРАКИЙСКО ПЛЕМЕ	РАЗКЪСВАНЕ НА КОЖАТА
РАЗКАЗ ОТ ДИМИТЪР ТАЛЕВ ГЕРОЙ ОТ ФИЛОСОФСКИ НОВЕЛИ		ПОЛУПАРАЗИТЕН ХРАСТ	ПОСТАНОВЛЕНИЕ СЪС СИЛА НА ЗАКОН КОЗМЕТИЧНА ТЕЧНОСТ	УСИЛИЕ РАБОТА	БЪЛГ. ПИСАТЕЛКА - „ИРИНА“ ФРЕНСКИ КОМПОЗИТОР „ЛАКМЕ“	ЕЛЕМЕНТАРНА ЧАСТИЦА С ЦЯЛ СПИН	ДРЕВЕН СТРУНЕН МУЗИКАЛЕН ИНСТРУМЕНТ ПЛАВАТЕЛЕН СЪД		
ПРЕВОЗНО СРЕДСТВО	ПЛАНИНА МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И СЕВ. МАКЕДОНИЯ МОДЕЛ „ШЕВРОЛЕТ“	ВЕРИГИ	ЧУДОВИЩЕТО ОТ ЛОХ НЕС КУЛТУРНО РАСТЕНИЕ С ЕДЪР ПЛОД	ЦИЛИНДЪР С РЕЗБА	ИЗДЪЛЖЕНА ЧАСТ НА БАЗИЛИКА			МАРКА ЯПОНСКИ АВТОМОБИЛИ	ГРАД В ИТАЛИЯ
СПАРТАНСКИ РОБ РАСТЕНИЕ ЕСТЕСТВЕН ПОДСЛАДИТЕЛ			БОКСОВ ТЕПИХ БЪЛГАРСКИ ПОЕТ (1889-1925)	ГЕРОИНЯ НА ЛЕО ДЕЛИВЪ ОТ „ЛАКМЕ“	ЕДНО ОТ ИЗКУСТВОТА	РУСКИ РАКЕТИ	ВАЛЕРИАНОВО РАСТЕНИЕ		
ШВЕДСКИ МОБИЛНИ ТЕЛЕФОНИ ФР. ЛИТЕРАТУРОВЕД (1898-1948)			ПОДУТИНА	ПЕРИОД ОТ ВРЕМЕ	ГЕОМЕТРИЧНО ТЯЛО				
			ТЪМНОЗЕЛЕН МРАМОР	ПРИСПОСОБЛЕНИЕ ЗА КЪПАНЕ	ШВЕЙЦАРСКИ МАТЕМАТИК (1654-1705)	МАРКА ШВЕДСКИ АВТОМОБИЛИ ГЕРОЙ НА БЕТХОВЕН ОТ „ФИДЕЛИО“	ЧАСТ ОТ ЛИЦЕТО	БЛАГОРОДНИЧЕСКА ТИТЛА	БЛАГА ПОЛУЧЕНИ ОТ НЯКАКВА ДЕЙНОСТ
	АРОМАТИЗИРАН ПРАХ ЗА СЛАДКИШИ	ЛАТВИЙСКИ РАДИО-АПАРАТИ ВОЙСКОВО-ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ	ПРЕЛЕТНА БЛАТНА ПТИЦА ОТДЕЛЕНИ МЕСТА В ТЕАТЪР	ГОЛЯМА ГОСТИНА СТАЯ АКТЬОР ОТ САЩ - ДИВА ОРХИДЕЯ	ГОЛЯМ ПЛЕТЕН СЪД БЪЛГАРСКА АКТРИСА „ЗЕМЯ“ (1922-2007)	БЕЗПИЛОТЕН ЛЕТАТЕЛЕН АПАРАТ	МАРКА ЧЕШКИ АВТОМОБИЛИ		
ИЗОБРЕТАТЕЛЯТ НА ТЕЛЕГРАФА (1791-1872)	ИСПАНСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	ГЕРОЙ ОТ „МОМЧЕТО СИ ОТИВА“	ГЕРОЙ ОТ „ВЪЛШЕБНИЯ СТРЕЛЕЦ“ РАСТИТЕЛНО МАСЛО			СЛУХОВ ОРГАН	КАРТА ЗА ИГРА		НАУЧНО-ФАНАСТИЧЕН ФИЛМ ОТ САЩ С ДЖЕЙМС КАМЕРЪН
БЪЛГАРСКИ АРТИСТ ЛЕГЕНДАРЕН БЪЛГАРСКИ МАЙСТОР-СТРОИТЕЛ			АНГЛИЙСКО-ФРЕНСКИ СЕРИАЛ С ЖАН РЕНО КАНАРА, ЗЪБЕР	ПОЧИСТВАНЕ СЪБИРАНЕ НА ОТПАДЪЦИ	ДЪРЖАВА В ЕВРОПА		ПРЕДСМЪРТНИ МЪКИ		
			КРИТИЧНО ЛИТЕРАТУРНО ПРОИЗВЕДЕНИЕ			ОТЕГЧЕНИЕ			
	СПОРТЕН УРЕД ЗА ХВЪРЛЯНЕ		ГРАД В БЕЛГИЯ	ОТШЕЛНИК		БЪЛГАРСКИ ТЕЛЕФОННИ АПАРАТИ	ПОРОДА ЕДРО КУЧЕ		МАЙСТОРСКА СТЕПЕН В КАРАТЕ
ИНСТРУМЕНТ ЗА КОВАНЕ	МОДЕЛ „ОПЕЛ“	СКЪПОЦЕНЕН КАМЪК	ФИЛМ ОТ САЩ С ЛЕСЛИ КАРОН		СЪД ЗА КЪПАНЕ		АНГЛИЙСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	СТИХОТВОРЕНИЕ ЗА ВЪЗХВАЛА	
		ВИД МЕК ВЪЛНЕН ПЛАТ	ВОДНА ПРЕГРАДА		ГРАД В СИЕРА ЛЕОНЕ		БЕЗСМИСЛЕНО УПУРСТВО	ВИСША ЦЕЛ	
ОРГАН НА ОБОНЯНИЕТО		ГЕРОЙ ОТ „1001 НОЩ“				ПЛАСТИЧНА ПРЪСТ	ГЕРОИНЯ НА Б. НУШИЧ ОТ „МАКСИМ“		
ВЗРИВНО ВЕЩЕСТВО		ИГЛОЛИСТНО ДЪРВО	СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ Н. КЕХЛИБАРЕВА			МЯСТО, ЗАСАДЕНО С ЦВЕТА И ДР. ЛИЦЕ НА МЕДАЛ			
	ДИСЦИПЛИНА В АКАДЕМИЧНОТО ГРЕБАНЕ	ИТАЛИАНСКИ ПИСАТЕЛ (1920-1980)	ШИПКА ЗА КОСА	РЕКА В ИНДИЯ ГОЛЯМ ДЪСЧЕН ЧЕТВЪРТИТ СЪД	ЧАСТ ОТ ТЕКСТА НА ЗАКОН	ХИМИЧЕН ЕЛЕМЕНТ			ВЗРИВНО ВЕЩЕСТВО
ФИЛМ ОТ САЩ С ДЖЕСИКА ЛАНГ			ЗЕЛЕНЧУКОВО РАСТЕНИЕ	ОСТРОВ ОТ ГРУПАТА ГОЛЕМИ АНТИЛСКИ ОСТРОВИ			РОМАН ОТ М. РОДОРЕДА	ЗАКРИЛА	УНГАРСКИ ПОЕТ „ТОЛД“ (1817-1882)
			ШИРОКОЛИСТНО ДЪРВО				АМЕРИК. ПИСАТЕЛ (1835-1910)		
ГЕРОИНЯ НА И. ШРАУС ОТ „ПРИЛЕПЪТ“	РУСКИ КИНОРЕЖИСЬОР - „БЯГ“	НЕМСКИ КОМПОЗИТОР (1685-1750)	ТИБЕТСКИ БИК	БИВША НЕМСКА ФИГУРИСТКА			ДРЕВЕН ХИЩНИК		
	КАРТИНА ОТ РЕМБРАНД	ТРУЖЕНИК	ГЕРОЙ ОТ ОПЕРА НА ГОТОВАЦ			НЕМСКО МОДНО СПИСАНИЕ	ИГЛОЛИСТНО ДЪРВО „НОРМА РЕЙ“		
ЮЖНО РАСТЕНИЕ	СТАРА МЯРКА ЗА ТЕЖИНА	АНГЛИЙСКИ ПИСАТЕЛ „ОЛИВЪР ТУИСТ“ (1812-1870)			ГРАД В ИТАЛИЯ	ГИГАНТ, КОЛОС			
РОМАН ОТ ДЖОН ГРИШАМ									
БЪЛГАРСКИ БОЛЯРИН И ВОЕНАЧАЛНИК (X-XI В.)		ЯПОНСКА НАЦИОНАЛНА ДРЕХА				ПЕСЕН НА ЖИЛБЕР БЕКО			

РЕЧНИК: АЛЕРО, БОЗОН, ИВАЦ, КОКТО, ТАБ

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой	Водоравно: "Открадването на Даная". Лиани. "Ланос". Лам. Ем. Цепка. Семка. "Бенфика". Тат. Типи. Лвов. Обой. Сираков (Наско). Бреза. Бри. Китеник. Ито (Сей). Ур. Спа. Сос. Рукола. Ретур. Нес. „Рено“. Закачка. Мирис. Декапод. Теин. Кос. „Рома“. Амара. Ино (Бернар). Монако. Река. Ориз. "Нокиа". "На лов". Пол. Сардела. Демагог. "Мосад". "Ирена". Канада. Бизе (Жорж). Аспарагус. Краб. Кант. Тот. Тир. Роб. Па. Аерозол. Леща. Орн. Утроба. Ератема. Енс. Идо. Ухо. Еритема. Оте. Ирит. Берн. Етил. Етимон. Сокол. Акра. Анорак. Покой. Лиман. Крона. Арико. „Елените“. Авария. Яспис. Кания. Отвесно: "Атлетико". Икономика. Нотара (Константин). Кипарис. Рон. Лоза. Устинов (Питър). Трактат. "Нисан". Сенат. Емона. "Ана". Керес (Паул). Коса. Тери (Елън). Орар. Ади (Андре). Тонус. Рокада. Родина. "Сивик". До. Ир. Стобор. Кая. Налеп. Корем. Адипоза. "ИС". Намиб. Лекар. Ерато. Утопия. Денк. Риана. Еклер. "Лех". Кокс. Тоалет. Опа. Анат. "Робокоп". Нос. Взор. Оман. "Агила". Ело. Боа. Езда. Ад. Уретер. "Йес". "МАЛЕВ". Ута. "Ролекс". Щерна. Дан. Брук. "Арома". Рами. Клек. Камфор. Рат. Иванко. Атерина. Ибис. Чеиз. Гарбо (Грета). Етамин. "Саeko". Пекин. Вода. Реми. Ати. Ямайка. Анор. Габон. Алинея.
--------------------------	---

АБОНАМЕНТ 2026

Днес в броя
Фонд „Научни изследвания“ отпразнува 22-годишнината си

Аз-буки
НАЦИОНАЛЕН СТАНДАРТИЗМ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Наг 3100 зрелостници на допълнителна матура

2780 лв. за асистент в висше училище

Министърският съвет одобри нормативите за издръжка на учениците в общи 48 професионални училища

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	28,45 € / 55,65 лв.
История	28,45 € / 55,65 лв.
Математика и информатика	28,45 € / 55,65 лв.
Педагогика	54,9 € / 107,40 лв.
Професионално образование	33,6 € / 65,71 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	35,4 € / 69,24 лв.
Философия	20,8 € / 40,68 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	35,45 € / 69,33 лв.
Чуждозиково обучение	28,45 € / 55,65 лв.
Вестник „Аз-буки“	57,25 € / 112 лв.
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	48,57 € / 95 лв.

**Абонирайте се
В РЕДАКЦИЯТА
с отстъпка**

5% от цената – при **ТРИ** и повече издания

10% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

В моето училище
XI НАЦИОНАЛЕН ФОТО КОНКУРС
Аз-буки
е най-хубаво

Снимката участва в десетото издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“, организиран от „Аз-буки“. Автор **Поли Илиева**, X клас, СУ „Панайот Волов“, Шумен

XI НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС

„В моето училище е най-хубаво“

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

За участниците от първата възрастова група – I до VII клас, Фотоконкурсът се провежда без предварително зададена от организаторите конкурсна тема.

За участниците от втората възрастова група – VIII до XII клас, Фотоконкурсът се провежда по предварително определени от организаторите две конкурсни теми:

- „Улови мига в училище“ – репортажна снимка, която изобразява емоция, действие или важен момент от училищния живот;

- „Героите на моето училище“ – портретна фотография – снимки на ученици, учители или вдъхновяващи личности в училище.

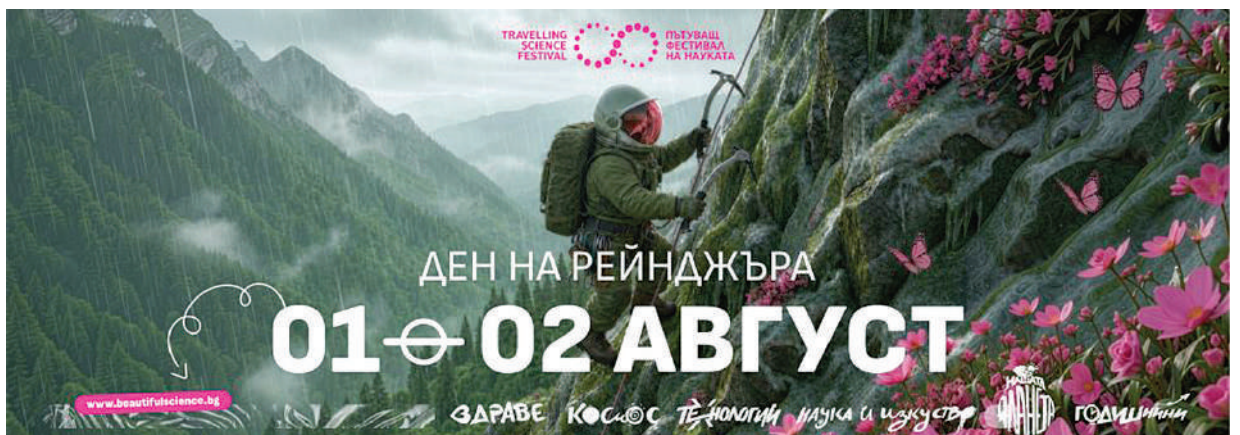
Авторските творби се приемат до 1 ноември 2026 г. на имейл: konkurs@azbuki.bg.

Потребителите правила за участие са публикувани на <https://azbuki.bg/>

Победителите в първа възрастова група ще получат предметни награди, а отличените в двете категории във втора възрастова група – годишни стипендии. Те ще бъдат оценявани от жури от доказали се професионалисти във фотографията.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2027 г.

Пътуващият фестивал на науката гостува в с. Черни Осъм

Пътуващият фестивал на науката гостува за първи път в троянското село Черни Осъм за седмото издание на „Деня на рейнджъра“. На 1 и 2 август (събота и неделя) Природонаучният музей – Черни Осъм, и фондация „Красива наука“ обединяват сили за реализацията на двудневното събитие. То е подходящо за цялото семейство – за деца, родители, ученици и всички, които обичат приключенията и искат да научат повече за дивата природа на България.

„Аз-буки“ е медиен партньор на Фестивала

Гостите на музея ще могат да влязат в обувките на рейнджърите, да преживеят един тежен ден и да разберат как се опазва дивата природа отблизо.

През уикенда дворот на Природонаучния музей в Черни Осъм ще се превърне в място за знания, предизвикателства и игри и забавления. Посетители от всички възрасти ще се научат да разпознават различни растения и диви животни, ще направят първи стъпки в алпинизма и ще се убедят защо опазването на природата е толкова важно. Всяко дете, преминало през всички станции, ще получи сертификат „Млади рейнджър“, който доказва наученото

и участието му в мисията за опазване на природата.

Програмата в залите включва работилници за деца и презентации на различни научни теми, поднесени достъпно и атрактивно от опитни комуникатори на науката. Родителите могат да оставят децата си на станциите през първия ден или работилниците в рамките на втория ден и да посетят събитията вътре в музея. Те могат да разберат дали животните носят светлините на града, наистина ли можем да се доверим на географските карти, какви открития очакваме от астрономите и какво е общото между физиката и готварството.

Две изложби съпровождат фестивалните събития: макрофотографската изложба „Невидимата Антарктика: близо до невъзможното“ на Вера Гоцева-Ломовеца и „Юрски свят: динозаврите отвъд киното“, палеоарт от Владимир Николов, изследовател в Националния природонаучен музей при БАН.

Достъпът до работилниците и презентациите в залите е безплатен, но е нужна предварителна резервация. Посетители без предварителна резервация ще бъдат допускани в деня при наличието на свободни места.